Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дена • ШИНАРА, 20 МАРТ, 1979 ШУ. • № 34 (8010). • Мах 2 кепик.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТО СОЦАМ БАЬЯ «СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ЭГГАРА ХЬАЛХАРЧА ПХЕ ШЕРА ПЛАНА 50 ШУ ДИЗАРА ХЬАКЪЕХЬА».

1979 шера апрель болш 50 шу дуз СССР халкъа боахам дегIабоалабара эггара хьалхара пхе шера план ВКП (б) XVI конференцо къобалъйичен мае Советий V Ерригсоюзни съездо чIоагIъйичен дийнахьа дена.

Шовзткъе итт шу хьалхагIа Коммунистически парто кулгалца советски халкъо шерра къовсам дIаболибир Советски Союзе социализм хьалъяра ленински программа чакхйоаккхача гIоръянна моттиг дIалаьца эггара хьалхарча пятилетка план кхоачешъяр дукха. Из яр моахк экономически социальной дегIабоалабара темпаши пропорцеши Iилмаш ларда тIа бакъъеш хинна эггара хьалхара комплексни план. Планови система — социализмо къаккедлар, цун овлангара совленаш гойтар. Цун лардаш белгалъяьй дунен практике эггара хьалхара перспективни халкъбоахама план — ГОЭЛРО план мийчъеча кулгалдеш хинначча сийлахь-воккхача В. И. Ленина.

Эггара хьалхарча пятилетко хьахьекхар капиталистически стройци нийсйинча социалистически строях йоахка йоккхий совленаш, чIоагIйир халкъа боахама довл дара геттара керда, дерригIа демократически формаши методаши, дукха миллионаш долча къахьегача идамашта юкъера хьасомадьикхар социалистически яхь а хинна дIаэтта, кхолламаш деш дола сийлахь доккха хьинар. Долаш дар революционни накъаца эргадеккхара, экономически дегIаахера лакхача темпай, Iилман ларде тIа планировани яра, халкъа къахьегама денела символ а хинна дIаэттар эггара хьалхара пятилетка. Из чакхьаккхаро Iелашдир социалистически общество хьалъяра чIоагIа материальни лард йоллилга. Эггара хьалхара пхе шера план толаме кхоачашъяро юкъагIдакхар Октябра мехка экономически са хоададе дагахьа империалистически реанце лийрхIараш.

Технико - экономически гIулакхашта тIахьабиса хинна вай моахк экономически, Iилма - технически, социальни прогресса лакхалемашна кхоачебеш айбаьча советски пятилеткай башха-дикача плеяда фу долъдаьр а хинна дIаэттар эггара хьалхара пятилетка. Царех хIаране шийх яр юкъмараж, хьахьоехар заман эггара дикагIа йола белгалонаш, хьадда дола социально - экономически лерхIареш кхоачащеча хан-юкъ а хила дIаоттар. Цхьабакъда, уж ерригаш а юкъарча денхаро вIашагIъюэаш хинкай, хIанэ а я: пятилеткай дагIаш тIа гIолла — социализмагем коммунизмагем гIолга.

Экономически социальни эрголонаш ярах хьахийнар дар советски халкъо дакхха дерригдунен - исторически котало — СССР-е дегIаена социалистически общество, бокъонца йолча демократе, сага лардера бокъонаш чакхъяхара гаранти луш йола общество, къахьегамхой геттара дика вIашгIехьбакина, идейности сакхетами лакха болаш йола общество хьахъяр. Парте хьалкхевайа керда тайпа саг — коммунизм хьинаре хьагъер, патриоти интернационалисти. КарагIдийнна уж доккхий хIамаш дIачIоагIдаьд СССР кердача Конституце тIа.

Тахан советски наха шоай низаш, энанеш, энтузиазм хетаю иттлагIча юбилейни пятилетка задаенеш — КПСС XXV съезда решенеца белгальяь, боахам хьалбарен социальни прогрессен [illegible] чакхдоахаргдолча гIулакхий хьадда программа кхоачашъяра.

Халкъа боахам дегIабоалабара еш йола планировани — XX бIаьшеранен общественни вахара эргалонаш ера революционни практикин карагIдаьккхача доархIамегIарча Iилмани социальни хIамаех цаI. Планированех халкъа боахама дена довла дог лаьрхIад В. И. Ленина. Из белгалдоаккхаш, цо аьннад: «...йIаьхха хан цIенхаштте толаш баккхе лаьрхIа йола план йоацаш болх бе йиш яц». хьалхадаьхад беррига моахк чулоацаш бIарчча цаI йола перспективни план хиланза ярг па хилар. (В. И. Ленин, Соч., биззал гуллам, т. 42, оагI. 153—154).

Парте XV съезда директиваша хьекъа оттаьча эггара хьалхарча планах хила а хилар кулгалдара дола цу тайпара боахама - политически документ, производствашн гIулакхий ерригача звеньяшта дола закон.

Хьалхарча пятилетци плана геттара бокъха исторически лоархIам иштта латт экономика планировани яра керттера форма санна пятилетни эпданеш юкъедхувлилга но дIедоладаь хилара, коммунизм хьалъяра нах вIаштIехьбоахен оарцагIбоахен бокъха низ цох хьабарах, боахам лелабара социалистически методаш капиталистическичарел тоъаш хилар гIулакха тIа хьахьокхарах. КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме белгалдаьккха ма-хиллара, шовзткъе итт шера халкъа боахам планови хьисапе дегIаккувлара, экономически, Iилма - технически, социальни проблемаш комплексни хьисапе кхоачашъяра йоаккха, дукхача даькъе шийх тайпара йола опыт Iоальй. Цун ларде хIанэ хийчъеш я коммунистически общество хьалъярга бодеча наькъа йоаккха хан-юкъ хургйола XI пятилетка планий а 1990 шерага кхачалца йолча перспективаш а йола проекташ. ХIанз денхар севах латт аьлча, из латт дикала кердача боарам тIа боаккхаш вай беррига плановни болх, ма-дарра аьлча планировано чулоацам тоъбарах, вахаро хьаъуттаеш йола экономически проблемаш хIоарагIа кхетарах, уж кхоачашъяра беррига бехктохкам оарцагIдаьккхаи инициатива йолаш творчески динагIдола наькъаш лехарах.

Вай мехкашкъ Коммунистически парте экономически политика вахаре кхоачашъяра керттера гIулакх а хинна дIаэттай. Уж кхоачашъяра Iалашду социалистически строй чIоагIъяри дегIайоалаяри дукха, производительни низаш херрагIа хасиндахар, общественни отношенеш эргалха тоаяр, халкъа материальни культурни хьал-таро хаддаша айар дукха.

Пхе шера лаьрхIа перспективни планировани е пхе дIайоалалуш Советски пачхьалкхою шийх низаши ресурсаши кхотайир Коммунистически парте оттадаь исторически лоархIам бола декхар — лоацача хана СССР-е социализм хьал а яь дунен тIа промышленни дакъе эггара чIоагIагIа дегIабенача мехкашта юкъе из дIаоттадар — кхоачандор дукха.

ТIом хилалехьа чакхьйинача бIарчча йоццача кхаь пятилеткагIа вай халкъа карагIъьйлар мехка индустриализаци юрта боахама коллективизаци яра котало, Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIом тIа котало яккхара низ бола материально - технически база хьа а еш, оборонни низ чIоагIбир. ТIом хиннача тIехьагIарча юкъаметтаоттарец халкъа боахам дегIабоалабарен эпопея кхы а алсамъйаьккхар из котало. Хьайир дегIаенача социализма Iалаьмате боккха низ бола экономически Iилма - технически потенциал. Промышленни продукце боарам вай мехка 1928 шера хиначунца нийсбича 128-за тIех хиннаб.

Хьалхара пятилетка дIайолалуш вай мехка примитивни инвентарь йола 24 миллион кагий ахархой боахамаш дар. ХIанз СССР юрта боахамах боахамашта юкъерча кооперацен агропромышленни интеграцен ларда тIа специализацен концентрацен процессаш шийна чухьа тIагIертта кулаш йола йоккха механизировани производство хиннай.

Хьалхарча пятилетка шерра довзонаш хьадийлар культурни революци чакхьяккхара. Пятилетка шерашка доккхий толамаш даьхад дешар - йоазув ца хилар дIадоаккхача, ерригаш юкхьашцара дешар чакхдаьккха кулга Iалашдеча, юкъаобразовательни школай фабрично - заводской дешара школай, библиотекий, рабфакий, техникумай, вузай Iилмани культурно - просветительни учреждений дегIаена сеть хьаяьеча. Уж карагIдаьшараш хинна дешаре Iалашде йиш хургьацар дунен тIарча Iилма - технически прогрессан дунен культурен хьалхалатта советски Iилмен культурен хIанэ санна яшта дегIадена хилийта. Тахан вайцига Iалашдеш да кагирхой юкъера дешар чакхдаьккха хулийтила. Вай планетера хIара шийлагIа йола Iилман болхлои хIара кхоалагIа вола лор — Советий мехка гражданин. Советски саг дунен тIа эггара хьалха вахан космосе.

Пятилеткаша кхоачашдир ерригача союзни автономни республикай экономически социальни дегIаахара боарам вIашш нийсбарга, боахами, халкъа образованен культурам сфере уж ерригаш айлларгеи дегIаргеи. Нов. Л. И. Брежнева шийсса на-аллара, вай пятилеткаш — уж экономика мехттаха дакъа халкъий ленински догтагIа.

Советски пятилеткай истори — из ССР Союза ерригача республикашка доккхий производительни низаш хьаккоддара, болхлой класс, боахама дерригача доакъошка, пачхьалкхен управление звеньяшка Iилмен культурен квалифицированни кадраш хьаккоадара истори. СССР хIанзара экономика геттара йоккха цхьа халкъбоахама комплекс я. ХIаьта хIара республика экономика цу юкъарча союзни комплексах дакъа йиш йоаца дакъа.

Советски пхе шера планаш — боахам хьалбаре планаш хинна да Iеш, социальни прогресса планаш а. Социалистически общественни производства керттерча лерхIачунга — наьха материальни а духовни а хьаштеш ма-хулла диззагIа кхоачандарга кхачара гIулакх дешар я уж.

ЧIоагIлуш боагIа пятилеткай экономически социальни программай вIашш юкъера бувзам, цар керттерча денхарашка кхоачашхул советски наьха вахара ерригa а оагIонаш тоаяра хьакъехьа йола парте установкаш.

Централизованни планироване аьттонех пайда а шебеш, социалистически общества хьалхарча пятилетка а кхоачашйир, хIанз а тIехьа капиталистически мехкий итташ миллионаш болча къахьегамхошта бала беш йолеи эксплуататорски строина дIайоаккхалуш йоацеи хьабе болх цо хилар дIадпаккхилга санна лоархIамегIа йола проблема. Советски нах — шоай мехка, шоай кхеле дай.

Пятилеткагара пятилеткага лакхлуш йоагIа бахача наьха реальни доходаш, общественни фондашкара тела ахчеи йоагIа льготаши, пачхьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборот, хадданза дегIаухаш латт халкъа просвещенеи уназдIело лорелгeн, тоалуш доагIа советски наьха къахьегамеи бытеи хьалаш.

Толамца кхоачашъеш латт социальни проблемех доархIамегIъярех цаI — наьха чуIача моттигий проблема. ЧуIа моттиг хилара советски сага бокъо конституционни норма боарамс айяй. Мехка хIара шера эксплуатаце дIаяу 110 млн. кв. м. хилла чуIа моттиг, 11 млн. гражданаш чухоеш кердача квартирашка е тоаду шоай чуIача моттигаша дуназдийна хьалаш. Ах-бIаьшера хувца ца луш ба квартирех тела мах.

Социальни программа ерригa а къахьегамхой вахара хьал-таро тоаяра тIаберзабьча парте наькъаца йизза тарлуш йолча иттлагIча пятилетке Iалашду Октябра даьхен дерригача къоаий материальни хьал - таро лакхъелга, духовни вахар дегIаухилга.

Долаш дараш революционни наькъаш эргадаларо, къахьегаш социальни хьисап хулдалара вахаре хьахкелай социалистически яхь санна йола керда общественни ялепна — массой исторически творчества хьахкелай Коммунистически парте Iилман хьисаве вIаштIехьъаьккхай йола къахьегама къовсам лоеттабараш ноиакъостшкха вIаши гIо деш отношенеш.

Социалистически яхь пятилеткаш хадарйоацаш шоайла юкъаена я.

50 шу хьалха XVI партконференце тIайийцар «Советски Союза беррига болхлошкх къахьегача ахархошкх» даь массови социалистически яхь йоарказара хьакъехьара хьайхарел. Сийлахь - боккхача болама сийгашкара — иштта уж шера кхоаткъа шу дузача хьалхарча коммунистически субботникашкагара, социалистически гIишлоп ударникашгари хьалхарча пятилетка ударни бригадашкара, хьалхарча встречни планашкара дегIенхай вай яхь. Из дIаяо гучальяр тIема хьалхарча пятилетка турпалий: Стахановен, Бусыгинен, Демченкон, Кривонсен, Ангелинаи Виноградовагарен, царгара къахьегама сийлен эстафета хьанйцача зэарий: Гагановаи Мамаеи, Злобинен Кулаковен, Смирновен Мурзенкон, Гиталовен Кавнековаи, дукхача кхьбарий а къахьегама котапонаша. Тахан уж хьегойт белха эффективности дикали лакхъяра тIехьарча миллионаш болча къахьегамхой шеррача боламаша. Даьхено лакха мах бу яхьа хIанзарча хан - юкъа доакъошошта къахьегам тIа карагIдьйнарий. Хиестам а сийле а хийла коммунизм хьалъеча хьалхалаттарий!

Хьалъяь яьшача социализма хьалашка яхь экономически меттел социальни а прогресс сихъеш а, советски общество духовни правственни тоаеш бола низ а хинна дIаэттай. ДегIабоагIа шийн беркатеча хьарсама керд-керда миллионаш къахьегамхой чуоаш, лакха сакхетами культурен йолаш уж хьалкхебеш, общественни пачхьалкхени гIулакхашта доал деча хьинаре дакъа лоацара уж тIаберзабеш бола коммунистически хьисапе къахьегара тIехьара болам.

Халкъа боахам планагIа дегIабоалабара Советски Союзо Iоаль Iалашмате йоккха опыт дунен тIа бакъъяй. Из дукхача кхача пачхьалкхенашка дIаххьчай. Плана ларда тIа дегIа а доагIа кIоарг а лу СЭВ членаш долча мехкашца дIа-юха цхьана леладу гIулакхаши социалистически экономически интеграции. Цар халкъбоахама планашта координаци еш хилар дунен халкъашта юкъе социалистически хьисапе къахьегам бекъяра тоорони совленеш эггара дукхагIа пайда оцийташ йола низ бола инструмент я. СЭВ членаш долча мехкаша планови балха дакъе цхьана леладу гIулакхаш хаддаза эргадувлаш тоалуш дIахедIа хулаш да.

Тахан планагIа боахам лелабара советски опыто тIехьтIехьагIа дегIа доагIача мехкий теркам тIаоз, из капиталистически пачхьалкхений дукхача экономисташа бакъъю. Цунца бакъдеш да общественни дегIаахаре деррига доакъошка вай Дахенна карагIдьйнна доккхий хIамаш бокъо а йолаш общественна планагIа кулгалдаршца хилар.

ХIанз вай моахк дегIаахара лакхача боарам тIа — хьалхьяь яьшача социализма этапа тIа ба. Цун низ болаш экономика, йоккха Iилма - технически потенциал, йоаккха политически кхетам бола, лакха говзал йола пачхьалкхе хьакъяра бIаьхий опыт Iоаль йола кадраш я. Коммунизмагахьа дIахо хьалхашкахьа дахара мел эшар долаш я из.

ДегIаенача социалистически общества хьаелаьча йолча таронех цун экономически потенциалак, вай халкъа боахам доалаьба долеш мел долчох биззаа а эггара дукхагIа эффект болаш а пайда эцарех латт тахан гIулакх. ХIаьта из вайх массанек, советски нахах, вай вIаштIехьдаьккха, дисциплина йолаш хиларах, дерггIа, шийса беча балхах тийша да.

4 марта хиннача СССР Лакхехьарча Советe даьча хоржамаша, ухх шерарча ерригача хоржамий кампане хьахьекхар КПСС XXV съезда решенеш, иттлагIча пятилетка план кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме къахьегамхой творчески хьинар, инициатива дIахо айяяр. ЦIенха а Iалашмате боккхача низаца хьахьекхар советски халкъа йохаргIоаца цхьоагIо. Коммунистически партена, КПСС ленински Центральни Комитета, цун, Л. И. Брежнев нерте волча ЦК Политбюрона гонахьа из айхха кхотадалар.

Хоржамашта хьалхарча собране столица Бауманск хоржамий округа къахьегамхошта хьалхашка КПСС ЦК Генеральни секретаре, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева даь къамаьла чIоагIагIа раьза хиннa тIайийцад вай дерригача халкъо. Советски наха цхьатарра раьза а болаш хьалхоац парте политика — коммунизм хьалъярен машарен политика. Из — вай котало ний керттера хоадам беш дола хьал. «Вай ленински парте политически ший халкъо цхьатарра, чIоагIа хьалдьацар, — белгалдаьккхад нов. Л. И. Брежнева, — хьалхашкахьа дIадахара йола ла тешаме ларда. Белгальянь планаш кхоачашъергахилара бола тешам ба. Уж кхоачашъергахьа парте лоIамца, советски наьха къахьегамца — хIаьта цар хьал-тарои ираза бахьан долаш а».

КПСС Центральни Комитето соцам бу:

СССР халкъа боахам дегIабоалабара хьалхарча пхе шера плана 50 шу дизар Iалашмате боккха лоархIам болаш хилар тергал а деш, из лоархIаме дата шерра белгалдаккха, иттлагIча пятилетка задаенеш, КПСС XXV съезда решенеш толамца чакхйоахилга, вай Дахен экономически, Iилма-технически, оборонни потенциал, советски наьха культурен вахари хьал чIоагIа лакхдедга Iалашдара партийни, профсоюзни, комсомольски организацей, советски боахамен органий организационни - политически идейно - кхетамен болх къахьегамхой творчески хьинар дIахо айдара тIа а берзабеш.

Сийлен, юбилейни кийчлуш чакхйоаккхаши союзни республикай Компартей ЦК-аша, парте крайкомашеи обкомашеи, СССР Госплано, министерствашеи ведомствашеи, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК де дезар да:

— бухсоцдаш лакхача результаташка кхачара, социалистически яхьо дакъа лоцача къахьегама коллективай иэ 1979 шерен бIарчча пятилеткай плановни заданеш кхоачаш а тIехьхоачаш а яра, балха эффективности дикали лакхъяра, Iилма - технически прогресса темпаш сихъяра, производства резерваш оарцагIъяхара, рузнахьа чIоагIагIа кхоамбара тIабахийтар;

— боахама планови социалистически система производстве анархи а йолаш йолча капиталистически системал толашагIа хилар дIагойташ пропаганда яр, экономикана — боахама механизмана планагIа довл делга дIахо эргадаьккха тоаде гIертнага, планировани социалистически яхь вIаштIехьъаккхарца хьы а айхагIа юэнига;

— социалистически яхьа действенность даим лакхъяр, экономически а дерригача общественни а вахара цо ю влияни чIоагIъяр, къахьегамхошта коммунистически кхетам белара дакъъерча цун таронех биззa пайда оцар; наьхи творчески инициативо хьадаь керда, прогрессивни мелдар хьинарегIа дIадовшийтар.

Центральни газеташеи журналашеи, ТАСС, СССР Гостелерадио, АПН шерра дунен дезе хьалхарча пхе шера плана 50 шу дизарах.

СССР Госплано, СССР Iилмай Академе, КПСС ЦК-арча общественни Iилмай Академе, СССР халкъа боахама Академе СССР халкъа боахам дегIаахара хьалхара пхе шера план тIаьцара 50 шу дизаран экономикана планагIа доалдела эргадаьккха тоадара, планировани яра а производствана доалдара а даькъерча къахьегама коллективо лоархIама проблемашта хетаь Iилма - практически конференци йойла.

СССР халкъа боахама карагIдьйнарий Выставка дирекце, СССР Госплано, СССР Iилман техникай Госкомитето, СССР Iилмай Академе Экономически вIаши гIо дара Советерча СССР массаярча пикало дакъа а лоацаш ВДНХ павильонашкен СЭВ секретариатен вIашагIйохъийла «Хьалхарча пхе шера планагара дена вай деношка кхачалца — хIама хьадара пафос» яха тематически выставкаш.

* * *

КПСС Центральни Комитето белгалдоаккх плановни боахамен органий балхахо, Iоаль опыт ларде а дунеш. ХIаьта иштта парте XXV съездеи цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумий решенешка хьежжа дола вай хано дIадехарш тергал а деш, шоай беррига низ значени планироване практика, боахама механизма действии дIахо эргадьккха тоаеча доагIа дакъа юкъедахьара дIалургхилярах пе чIоагIа тешаш хилар.

Шеко яц, хьалхара пхе шера тIаьйца 50 шу дизар Советски Союза къахьегамхоша къахьегама кердача толамашца белгалдоаккхаргхиларах, вай мехка социализм коммунизм хьалъеча бIухой ноахалапа Iоьяьча турпал опытах бизза пайда эцаргхиларах а из алсамйоаккхаргхиларах а.

СССР Лакхехьара Совет гулъярах дола

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Конституце 124-ча статьяга хьежжа соцам бу:

иттазлагIа хержача Советски Социалистически Республикий Союза Лакхехьарча Совета хьалхара сесси гулъе 1979 шера 18 апреле городе Москве.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1979 шу, 16 март.

Кхаъ бетта план кхоачашъяьй

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе яьржача социалистически яхье ухх шера хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа Маслов Виктор Васильевич керте латтача установка коллектива. Мехкдаьтта продукци арахецара хьалхарча квартала план 12 марта кхоачаш а яь, кIаьэлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа по арахийцай эзараш сомий маьха товарни продукци.

Л. ВАСНЕВСКАЯ,
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода планови отдела инженер-экономист.

ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАРА

Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбелга Iалашдара тIехьа социалистически яхь яьржай Грозненски района «Куларинский» совхоза механизаторашта юкъе. Дика кийчбеннай уж хургдолча бIаьстан кхашкарча балхашта.

Планах йоагIареш миссел даI-ах органически удобренеш йоаржаьй кхашна. Къаьстта теркам беш йоаржаьй уж свеклаш дIаюртъйолча даьттешка. Тоаь кийча я балха эша техника.

Я. ЦУЕВ.

ПАРТЕ РЕШЕНЕШТА ЖОП ЛУШ

Хьайбай продукци ма-хулла дукхагIа яккха гIерташ къахьегаш ба Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза къахьегамхой. ХIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 8 килограмм гергга шура йоаккх цига хIанэ, бIаьстан хьалхарча деношка а. Цудухьа вIаштIехьдовл хIара дийнахьа пачхьалкхена 2800—2900 килограмм шура дIаяла. Соахлара чуя ах тонн гаргга дукхагIа я из. ХIаьта таханарча денга 180 тонн совгIа дIаьхеена дIаеннай, хьалхарча квартала план 220 йолча. Квартала йола шура йоккхара план кхоачашъе лерхI 25 март тIаккхоачаш.

— ТIаккха бутт чакхбала юкедисча пхе-ялх дийнахьа кхы а 20 тонн шура дIаяла таро хургъя тхога, — йоах ферма заведующе коммунисто Батукаев Гехос.

Ухх тIехьарча шерашка яхье хьалха латташ ба доярнаш Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалер комсомолка Хурцаева Соадат, СССР Лакхехьарча Совета депутат Вагуева Зайдат, Эльмурзаева Эльбика. Дийнахьа хIара Iаттагара 10 килограмм шура йоаккх царех хIаране.

Хьайбаш леладерий толамашца доккха дакъа да опыт йолча скотника Алиев Вахий а. Отталча графикал тIехьа ца воалаш доахкана дерггIа Iунал ду цо.

Толамаш доахачарца я Iаьсий леладер Умарова Пади. Цо кхоабача хIара Iасилла дийнахьен бусе 600 грамм дулах тIехьет план 400 грамм йолча.

Хьайбаш леладерий болх дикагIа лелийтара моральни материальни стимулех бизза пайда эц унхаза. Масала, хIара кIирашна ю социалистически яхьа итогаш. Хьалхара моттигаш яхача доярашкеи скотникашкеи карара хара тела цIе яьиеелаш, ахчан совгIаташ тел.

— КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш) Пленумий решенешта гIулакхаца жоп а луш, пятилетка дийлагIча шера пачхьалкхена 1000 тонн шурен 100 тонн дулхи дIадала лерхI оаха, — йоах совхоза директора Зелимханов Вахас.

М. ЦУРОВ.

КИЙЧА ДА БОЛХ БЕ

Тахан а кхашка арайла кийча я «Куларинский» совхоза юртбоахама техника. ХIанз кхашка удобренеш дIаяхухьаш ба механизатораш. Таханарча денга 8 эзар тонн совгIа органически удобренеш кхашка йоаржаьй цар. Царех 3,5 эзар тонн свеклаш дIаюргйолча 150 гектара тIа йиллай.

21 апреле — Ерригсоюзни коммунистически СУББОТНИК

Дукхагlа болх бергба

Радиотехнически завода болхлой сийленца накъабаха лаьрхIа ба 21 апреле хургдолча коммунистически субботника.

ХIаьта цу дийнахьа къаьстта хьинар айдаь къахьега лерхI цар. ХIанзlе а завода коллективо денхараш тIаийцад субботник долча дийнахьа 1500 саг балха араваргволаш, царех 200 саго шоай балха моттигашка болх бергболаш. Юхебиса болхлой а гIулакхера нах а завода кора лоттам беш тайп-тайпара балхаш деш хургба. Цу дезача дийнахьа коллективо эзараш сома продукци арахецаргья, хIаьта цу дийнахьа шоаш даьккха 896 сом алапи иттлагIча пятилетка фонде дIачулургда.

* * *

Шийх тайпара дог гIоздаьнна йода В. И. Ленин ваь 109 шу дизарга Грозненски кондитерски фабрика. Цу цIейна хетадаьча коммунистически субботнике дакъа лоацаш 160 саг хургва фабрика болхлоехи инженерно-технически балхахоехи. Царех 130 саго шоай балха моттигашка къа а хьегаш 4 эзар сома маьха продукци арахецаргья.

Фабрика коллективо лерхI цу дийнахьа шоаш даьккха 150 сом алапи иттлагIча пятилетка фонде дIачудала.

* * *

Къаьстта айденнача хьинарца накъайода дезача денна «Красный молот» завода коллектив.

Цу денца дувзадена шоаш тIаийцача денхараш тIа цар дIаяздаьд: субботник долча дийнахьа заводе болх беш вола 4850 совгIа саг аравала, царех балха моттигашка болх бергбараш 1540 совгIа саг хургва, цу дийнахьа коллективо 160 эзар сома продукци арахецаргья.

Завода болхлоша лаьрхIад цу дийнахьа баьча балхах шоашта доагIа 12 эзар сом алапи пятилетка фонде дIадала.

Х. ГИРЕЕВА.

Энергетикаш кийча ба

21 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара Москверча къахьегамхоша йоаржаль инициатива цхьа барт болаш хьаллаьцар Грозненски Объединени ТЭЦ-а № 1, 3 йолча электростанцей болхлоеи гIулакхерча нахеи. Цу дийнахьа къахьегаш хургва 500 гаргга энергетик. Шоай хьинарeча къахьегамца белгалдаккха лаьрхIад Ленински субботник цу электростанцей ерригача сменаша, бригадаша, участкаша.

Слесарий - турбинистий бригадаш цу дийнахьа № 1 йолча электростанце турбогенератора капитальни ремонт еча балхаш деш хургья.

Субботник долча дийнахьа Грозненски Объединени ТЭЦ-о 2 миллион совгIа киловатт-сахьет электроэнерги йоаккхаргья. Энергетикаша из ди иштта белгалдоаккхаргда сомий а вешта а дукха гаьнаш дIайогIарца.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ПАРТИЙНИ КОМИТЕТ: МЕТОДАШИ СТИЛИ

СИЙН ДОАЗОНАШ

Парте обкома бюро цхьан заседани дийцар тха республикехь балхана наха бытовой гIуллакхаш дара йолча министерства балхах дола доккхий. Цуьн предприятешка каст-каста хулар технологически финансовни дисциплина телхаеш моттигаш, балха хьоькхамаш Российске Федераце уж санна йолча предприятешкарчул лохагIа дар. Из деррига а дIаьалар министрага Г. И. Инаркаевга. ХIаьта, вай дела, цо ма-боаггIара мах бир шейн балха итогех, мукъарал дир кхоачамбоацараш да деш дитараш бакъдеш. Гехо Инаркаевич Iемавцар наха тIехьашка лечкъа а объективни бахьанаш лаха а. Бюро лаьначул тIехьагIа министро тIа а вена гуччахьа хьаьлар керда мел доачоа ша тIехь ца кхуаш хилар, хIаьта халача тIема лераша а шоаш хо йолийтар. Ше дийхар балхара мукъа валийта со, аьнна. Из декхар кхоачашдир оаха. Цхьа шу соагIа ха яьннай, бакъда из къамаьл диццаш дац. Сий ца дича йиш яц халагIча хана шо баьча балхага хьажа, цун критически мах бе, хIаьта компромисс йоацца выводаш е хайнача сага. Из ше шийгар доагIар дIадехилга, шийна тIадиллача гIуллакхагIа бола беррига болх кхетабе хар — хIара балхахочун махье гIуллакх да, хIаьта кулгалхочун эггара хьалха а долаш. Цо, цу гIуллакхо, гIо ду шийна хаинахьа хуацамаш де е шийгара дукхагIа пайда бергбола балха кхы участок лаха. Цунца дийза цхьацха цхьа масал доаладергда аз.

1976 шу доладаллалца «Грознефтеоргсинтез» объединене кертера инженер волаш болх бора С. Н. Хаджиева. Хетаргахьа, шийна хана цун дулургдир чоте ца кийца хила мег, хIаьта цо ше боагIа мах ца баь хила мег шийна тIадуваша декхараш мел чоадхане да. ХIаьта кертгерча инженера мелла ве гIийртача а шийх бенца тешам бакъбе мегаьзар. ХIаьта хозахета мича оал саг шийн низех тешаш хилча мера цунна де лерхIачунга кхачац ,аьле. Султан Панбоевича а къонахчал хилар хьа а вена хьаала: «Кхы магац соца». Цо аьнар кхетадир. Балха кхы участок елар — А. Шерипова цIерагIа Грозненски мехкдаьтта чанхдоаха завод. Лоацацча хана кердача директора мегар хоадуш толамаш даха. Болх бе йолаяллийтай керда низвлаш, кадраш хьакаржара, дIацийсъяра, хьаланхекра декхаш цIенхашттагIа леладе баьлар. Цу дерригре а гIо дар завода коллектива соахке пул хьилхарча шерарчул дукхагIа доле хьоахамаш даха. Предприятех хIана а дукха а къоастаяяза йола проблемаши хаьонаши, коллектив оарцагIа яккха хийнача кердача директора инициатива, корта болаш леладеча гIулакхо тешам чубоссабу заводе тIехьаюсилга дIадоаккхаргхилара. Общественни вахареи производствен хIанз хулача кIоаргагIа хуьцамаша тIатIа хьалхарча моттиге уттаду нахах доакха инициатива, кердадар холуш хилар, бехктокхаме кхоачашбоацараща машар хургбоацилгеи санна дола гIуллакхаш. Толамаш доах дешаш мейрен творчески кьастадеча, перспектива а йолаш болх беча кулгалхоша. Нохч-ГIалгIайчене кIезига бац уж тайпа кулгалхой. Буруьв тохара балхий Старогрозненский управленева коммуниста Ю. А. Лутовинове кулгалду итт шу соагIа ха я. Из массаза а ховш хинав гIуллакх дIаихахьа, хIаьта керттердар, ше а санна бола сатем боаца нах шийна гонахьа беха ховш. Кулгалхочо дечунга а хьежаш цун карарчар а шоай декхараш кхоачашду боккха бехктокхам хеташ шоашкара а балха тIарча шоай новкъосташкара а деха доагIар хьадехаш. Хетаргахьа из бакъав долаш доах предприяте толамаш. Пятилетка йолаелча дена укхаза планаьл соагIа 6 эзар метр буруьв техад, болх бе дIаеннай 15 яла езача 17 скважина, къахьегама овсарле 2,5 меттел 13,5 процент лакхъеннай.

30 шу соагIа ха я буруьв тохачв бехктокхамерча участке Малгобекски УБР начальника С. А. Темираева болх бу. Цо кулгал а деш МагIалбека буруьв деттараша карадерзадаьд меловой тIоьашкара «чоалхане» скважинаш йоахилга, хIаьта мехка деннад 50 миллион тонна дукхагIа лакхерча мехкара мехкдаьтта. Малгобекски УБР коллективага тешам а бенна дIабеннаб эггара бехктокхамегIен чоалханегIен болх — Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта индустре дегIайоалаяра кертера перспективаш цунца юкъах йола юрсии туха кIалара отложенеш дукха мехкдаьтта доалаш йолга бакъде.

Кадрашкара дукхагIа хьадехар лоархIаме а эцаш парте обкома бюрос кIаьд ца луш йоакхо ю, КПСС ЦК ноябрьскии (1978 ш.) Пленуме белгалдаьккха ма-хиллара, хIара предприяте, хIара коллектива дикагIа, эффективнегIа, овсарегIа болх бе гIертаргболаш хиланза даргдоацаш дола общественно-политически климат хьакхолла хоргдола политически хьалхийна баьнна, гIуллакх довзаш бола организатораш масса йолча участкашка верте оттабара. «Целина» яхача шийн книжка тIа Л. И. Брежнева белгалдир лоархIам болаш да де лерхIачун еррига чоалхакел а кIоаргал а сага йовзар, чаккдаккха лерхIача гIуллакхах тешаш а цунна деррига низаш дIалуш гIуллакх деш а хулга.

Нахах бола тешами цар сий делгени тардеш хила деза хьадда хьедехачунца, бехктокхам лакхбарца. Цудухьа оаха кулгалхой хьалкхебу шоашта тIахьожам лоаттабеш, самокритика еш хургболаш. Цхьайолча хана хоалу: тIехьаьоса предприяти хьоахаю, хIаьта — снобкашка, хоалургйоацаю — кулгалхочун тайпан цIи. Оаха лаьрхIар уж снобнаш хьаелла, цу тайпарча кулгалхочуьнга дикагIа хьажа. Массехк шера керда ца йоахаш йолча уж тайпа гIуллакхаш хиннад, анкетни даннеехи характеристикехи тоъаш ца бе. Саг дегIа мишта воагIа, цун балха методашта юкъе керда фу деяд, кулгалхочох доахна чIоагIен мелеи гIуленхаш малагIаш да — уж а кхыдола а дешаш хIана уйла тIаяхийта Iомаду парте райкомашкеи горкомашкеи. ХIаьта из болх цхьа хIама оттача а ца беш массаза а беш ба. Цо таро лу цхьаннеки шийн хенахьа гIо де, вож кийсача новкъа ваккха, пайдане йола опыт дIайоарж ое, гIуллакх корта болаш леладе ховш вола балхахо вовза е, кхыча тайпара из е кхыйола кулгалхо бехктокхам ца хеташ, нура-сийта ваьнна, перспектива йоацаш болча хьагучча дайкха. ХIанз а болаш ба тха шоашкара вIалли хьао а ца еш должносто ше шоай сий хьаллоаттаду. президиуме, парткома, райкома кхыча хоркаш йолча организацешка массаза а шоашта моттиг IалашIю аьнна, хеташ бола кулгалхой. Отчетно-хоржаме кампани йолаш цхьаболча кулгалхоех тешаш боллаьзар коммунистий, уж харжаьзар партком, партийни конференцей делегаталла.

ГIуллакх ца довзаш кулгалде ца ховш ше хилар хьахьенкар Нохч-ГIалгIай цементни завода директор хиннача В. Г. Пузанникова. ГIалападцемента мога а ваь 1976 шу чаккхдоаллаш республике а вена цо гIуллакх «дIовттадир» тIадоагIача шера заводе цемент дукхагIа ара ца хецарал соагIа кIезигагIа арахецаш, чIоагIа лохдир кертера технико-экономически хьоькхамаш. Директор дукьая вьлар партийни организацена, ерригача коллективева, критиках цхьаккха а выводаш ииаар. Парте обком из балха тIера дIаваккха аьнна дош оттадаьза яланзар. Халахетараш деш гIалаташ хул кертe балхахой бехктокхамерча гIуланхаш тIа бохтача хана царех доахка корта бола, политически, моральни гIуллакхаш ца Iомадича. ХIаьта царна шоаех бенна тешам тIахьожам а боацаш гIуллакхашта доал дара шоашта енна бокъо хет. Кхетадеш ма-хиллара, уж санна болча кулгалхошта гонахьа хьахул доккхий а вIаминга а къовсамаш. Масала, Шалински райпищекомбината директор хинна Д. С. Лепиев. Санна тIера дIаболабир цо шийн кулгалдара болх? Кулга цIена боаца нах шийна гонахьа баьлар коллективо яхачунга ладувгIацар, шийх вилла вьлинг хетар. Вух социаш хила доагIар хилар. Бакъда, Лепиев хьиналча къахьегамца шийн дика цIи яккхийта дага воаш а вацар. Деррига низаш дIадерзадир цо «портфель» бахьан къовсам лоаттабера, шийна безабеннача балха тIа ше юхатIавахийта гIо дера «эшаш бола» нах лахара.

Парте обкомо де доагIар ду вай таханарча баьдолчун юкъера уж тайпа гIуллакхаш дIадахара. «ХIанзара кулгалхо партийность кIоаргга хIама довзарца, дисциплинеи инициативаци гIуллакхага творчески хьожаш хиларцеи органически вIашагIтохаш хила веза» аьнна йола КПСС XXV съезда волошевех кулгал лувц оаха.

А. ВЛАСОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь.
(«Социалистически индустрия», 1979 шу, 15 март.)

Крановщица Щербинина Валентина Ивановна сихача боларагIа мостовой крана кабина чу дIаьуьлар. Шийн новкъостага смена вешта чакхъьлинай а хаьтта, терхамца хьежар из кран малагIча хьала тIа я. Шедола хIама лертIа долга хайна хьлча мара шийн новкъоста цинт дахъьааа буцанзар цо.

Болх дIаболабе кхы а ха йисаьр Валентина Ивановнава, цу юкъа дом. диитта Iиттаца дIаяьха цIенийр цо оборудовани.

Аьшпгхьара В. М. Нениева условни сигнал еча крана болх дIаболабелар. Цу краница болх белга моллагIча крановщицах тийша дуташ дац, цунга кхачале тоъал болх бе беза кхыча механизмашца.

Итт шу дахьаьд Валентина Ивановна кузнечно-прессови цехе балха ена. Балха еррига ритм шийх тийша йола чоалхане цхьа механизм а хинна дIаьттад Щербининайна ховри бригада говзали. Тернамца доацаш цхьа гIалат далийтача деррига а доаредолаш болх ба цун бар. Бакъда, ккзаморг хила и хилац цо болх беча. Аьшпкхьар а цун гIоончий а чIоагIа рьаза ба крановщицана.

Крана схема дика йоаз Валентина Ивановнана, кудухьа моллагIа хIама нийсделча цо цу сахьате ше вIаштIехьдоанх хила дезача бессе. Иштта вIаштIехьдоал электроэнерги яхоае а.

Кхувш йоагIаш «Красный молот» завода дIайхача цехе балха ена Щербинина хIанз дика говзанча я. Дика производственниццеи общественниццеи йолча крановщица сий ду балха новкъосташа. Дукха ха йоацаш КПСС членалла дIаийцай тIехдика къахьегамо. «За трудовое отличие» яха медаль йларца белгалбаьнихаб цун къахьегам Даьхено. Цу цехе корадир цунна шийн вахара пран а. ХIанз прессовщикаца Щербинин Владимирца цхьана шоай дезал коммунистически кхетамца хьалхебеш ба уж.

«Красный молот» заводе ши эзарнел соагIа кхалсаг я болх беш. Дукхабараш маIача нахa нийсса къахьегаш а общественни болх беш а ба. Царех я Щербинина Валентина Ивановна.

СУРТА ТIА: крановщица В. И. Щербинина.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬИНАР ДОЛА САГ

Бокхача белацца йоаккх Шалински района «Автуринский» совхоза къахьегамхоца кхоалагIча отделеке шурий ферме Iаьсий лелаеш йолча Хайдарова ТIауса цIи. Тамаш а яц. Шийн болх безаш, декхарех дика лоархIаеш, нахаца дег тIера, безаме я из.

ХIанз цо лелаераш биъ бутт баьнна Iаьсий да, хIаьта дерригаш — 75. Дийнахьеи буси 550 — 600 грамм дулк тIаккхетийт цо царех хIаралева, план 300 грамм йолаш.

— Цхьайтта шу да цу хьинар долча сего хьайбаш лелаеш къахьега. — йоах шурий ферма заведующий Хамерзаев Сайд-Хьажас. — Цу юкъа йоккха балха опыт Iоаьий цо. Хов Iасиллгашта малагIча хана малагIа Iунал де деза, уж ухахцIенен вий болаши хилийтаре фу эш. Цудухьа дика хьоккаваш а гойт балха тIа.

Дукхата хана деза хьинаре болх бар бахьан доланз дукхазза а сийлен грамоташца, мах болча совгIаташца белгалъяьхай из. Дукха ха йоацаш цунна еннай «За трудовую доблесть» яха медаль.

Балха говзал сихагIа, дикагIа Iомае доккха новкъостал ду ТIауса Iаьсий леладе болаяуча къонабараша. Болх бе по Iомаль я ферме хIана дикагIболча Iаьсий лоладарех цаI йола Цицаева Паин.

И. ИСРАИЛОВА.

КЕРДА ТРОЛЛЕЙБУСНИ СТАНЦИ ХЬАЛЪЕЧА

Грознерча 36 участке кхаччалца деларгйолча троллейбусашна лаьрхIа Иванова цIерагIча мехкдаьттахой городоке хьалъе йоалаьй троллейбусни станци. Укх шера вай бетта болх бе йолалийта лерхI Грознера Иванова цIерагIча городоке кхаччалца троллейбусаш деларгйолча лине хьалхара аргIа.

ХIанз цу лоархIамеча гIишлон служебни бытовойн гIуллакхашца лаьрхIа йола здани сиха хьалъеш я, цу чу хургъя диспетчерски служба, салоIа цIа, троллейбусий водителаши кондуктораши сменагIа хуьцалуча хана ашаргдоза цIа, троллейбусашта тегуща ремонт ергйола слесарни мастерской.

Цул соагIа Спец СМУ коллективо хьалъеш я троллейбусаш дIа-юха хьувзаргйола площадка, цунна тIадоагIа низкъеш доккаш латт, кийчъеш я хий дIаухаргдола канализаца.

ХIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш, хьинаре къахьегаш я укхаза Зайцев Дмитрий веркте латта низкъаш деха бригада. Шоай новкъосташта тьоккхам а телаш къахьегаш ба укхаза бетонщикаш Босенко Иван, Цукаева Бената, Газиханова АсмаI.

Укх шера 21 апреле, Ерригсоюзни коммунистически субботник хулача дийнахьа, балхи арабала лаьрхIад троллейбусни станци хьалъеш белбараша. Из ди хьинарча къахьегамца белгала а доаккхаш, шоаш дахкьа эааш пятилетка фонда юкъехьоргда цар.

А. ТИЩЕНКО.

Йоккхийча ганзий льатта

Эрий дахьа льаттaш карадерзадеча шерашка Уралей Казахстанеи Iаьржача металлурге байдала йокха база хиина дIаэттай Кустанайски область. Укхаза болх беш я Йоккхий Соколовско-Сарбайски Лисаковски горно-обогатительни комбинаташ, Джетыгарински асбестови Кустанайски камвольно-шоашойи комбинаташ, гIишлон материалий, кхачан, дулха-шурий промышленноста дукха предприятеш. 1953 шера хиннавачунца нийсдича промышленни продукци маьхала йоалаехилга 26-зза лакхденнад укхаза.

СУРТА ТIА: Соколовско-Сарбайски горно-обогатительни комбината карьерашка аьшка руда доаккхача.

В. ДАВЫДОВЕН, С. МАЙСТЕРМАНЕН сурт.

ТАСС-фотохроника.

Социализм хьалъяра ленински программе

ПАРТЕ VIII СЪЕЗДА 60 ШУ ДУЗАШ

Ленински парте, дерригача вай халкъа историе чухь боккха лоархIам бола хIама хиина дIаэтта событи хиннай кхоазткъа шу хьалхагIа. 1919 шера 18—23 марта Москве РКП(б) VIII съезд хиннай.

Мехка халача хьалашка баьб съездо болх. Фронтий цIера гома юкъе хиннай Советски Росси. Парте лоIамо тIема хигерь а ль дIаостаьнча цо, ше цхьаь духьала а латташ, кира къовсам лоаттабаьб дунен халкъашта юкъерча империализмах чурча контрреволюцен вIашагIкхийттача низашца.

Сецнара халача хьалашка В. И. Ленина керте латтача парте Октябра гIулакх геранизаца дораделга вIаштIехьдаккхарца цхьана тIагIерттаи юха ца йоалаши тоабора маьрша кхоллалуш дара болх, къестадора боахама декхараш, керда вахар хьалдара декхараш. Цудухьа хила ма-доаггIара хIама дар юкъарчча доацаш ну хана хинна ца Iеш, дIахо йодача хана а мехка Iалашьяте боккхача лоархIаме хиина дешаш VIII съезда дек повесткана юкъедахьар.

* * *

Юкъарчал доацаш В. И. Ленина кулгалдеш хиннай съезд. Цо ЦК отчет аьй, парте Программе хьакъехьеи юрта бе безача балха хьанъехьеи докладаш дьй, тIема дешах лаьца а, хIаьта иштта съезд хьехадечи дIанъоалачех дана а къамьлаш даьд.

РКП(б) VIII съезда кертера декхар хиннад парте керда, шоллагIа Программа — вай мехка социализм хьалъяра программа — тIаэцара.

Из дош, эггара лоархIамегIен тIехьатетта йиш йоацаши хиларех тарра, вахаро ше хьалхадоаташ дар.

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци котъяларцеи пролетарната диктатура оттаярцеи большевикий парте кхоачашдаьд 1903 шера РСДРП II съездо тIаийца хиннача эггара хьалхарча Программо дIадийха лардера хIамаш. Эшаш яр, цхьан оагIорахьара, вай мехка, парте шийн вахарех дунен халкъашта юкъерча аренех хиина оалагара хуьцамаш а, хIаьта вокх оагIорахьара — къовсамо керда лерхIараш, социализм хьалъяра декхарашин юкъара принципаши тIайола керда Программа.

Парте кердача Программа проект кийчъяра къастта вIашагIъеллача комиссена керте а латташ, В. И. Ленина йоахко яьй чаккхдоха дезача гIуллакхашта бокъонца Iилман ларда тIа деш дола кулгал а дась Программа дIаоттаяра, Iоаль а льнна вIашагIтеха опыт цо шийна чулаьца ца Iеш, доллача хIамал хьакъехьа, парти мича кхача гIерти цо сендухьа къовсам лоаттабук шаьра, ма-дарра хьакхайкхадара а. Из уйла дIахо дегIа а йоллаеш, Владимир Ильича съезде аьннад: «Вай программа тIара хIара параграф моллагIча къахьегамхочоа ха, цо Iомаде, кхетаде дезаш дар да» (Соч. бизза гуллам, т. 38, оагI. 179).

Кердача Программа тIа юсаш яр эггара хьалхарча Программа тIа ена хиина капитализми буржуазни обществаи овлангарча маIанех йола характеристика. Цунца цхьана цу тIа яр империализмана а пролетарски революцешка арахи капитализм кердача, социалистически стройца хуьцараи аьттув бола хьалаш хьахулийташ йолча цун керттерча вIашдухьалонашта а ль кIоарга анализ.

Программа тIа белгалйоаккхар дунен халкъашта юкъерча болалой класса еррига отрядаш интернационально кхотаира идея. «Хьалхалаттача мехкашка болалой класса вежарашха бола айкха барт вIаштIехьбаккханзе цун революцни гIуллакхий ма-могга дукхагIа цхьоагIо язем» яр ца хилар. Цу цхьан хана белгалдоехар «буржуазе Iуй хиларх тарра, пролетарната эггара хьалхара классови моастагIий болча оппортунисташца, социал-шовинисташца, центристашца принципиальни къахетам боацаши къовсам лоаттабанза баллане а барг ца хьинр.

Кердача программо бокъонца ма-дарра белгалдир Советски пачхьалкхей овлангара маIани классови тулоацами, хьахьехкар советски демократи дегIайоалара, советски пачхьалкхенен социалистически общества вахара ерригача оагIоштен доал дара къахьега адамаш шерра юкъеозара низкъаш.

Экономика дIаьяе производствaн обращенеи ерригa средствиш вIашагIтохилга чаккхдаккхаца дIадахьара, хIамаш хьанхоллаш дола низаш ма-могга дегIаккхувлара декхар оттадора Программо. Цунца дуваденна къьастта уйла тIайохийтар хьалха боахам бIарччача пачхьалкхен цхьан планегIа дегIахувлара. производства ма-могга дукхагIа централизаци яра, материальни ресурсех дикагIиш кхоьметIаш пайда эцара. Къахьегамхошта новкъосташца йола дисциплина Iомае, цар самодеятельности бехктокхами, культурни боареи лакхбелархIар парте. Цу гIуллакха лоархIаме дакъа лаца дешаш яр профсоюзаш.

Кооперацe новкъосталца вIашагIъеллача промышленноста социалистически эргало яра наькъаш а хIаьта иштта юрта боахама дакъе парте политика кертера положенеш а белгалйора кердача Программо, белгала аьлча, совхозаш дIахо дегIайоалаелга, ахархой шоай лоIамагIа царна чухьа вIашагIтохара лардa тIа боахама коллективни формаш могаелга. Юрташка пролетарски ахпролетарски элементех мог гIортилга яр, кулачества духьала хоадамболлаш къовсам лоаттабелга, юкъера ахархой социализм хьалъяра юкъеозилга — Программа тIа иштта вIаштIехьъаьккха яр юртара парте политика.

Кердача Программа опыт юкъача хана В. И. Ленин хоадамболлаш духьала вьяннав марксизмаца, социализм хьалъяра практически опытаца тарлуш йоаца положенеш съездага тIаэцийта гIийртача оппортунисташта. Цо хьагучадьнихад домонополистически капитализма, капиталистически производства характеристика Программа юкъера дIаяккха а Бухарина къастта общественно-экономически формаци лоархIаш хинигча «цIенача империализмана» анализ юкъе кхоачам бе а аьха Бухарина предложенеш теоретически корта боацаш, политически зене хилар. Ленина дIахьекхад, цу тайпара характеристика ца яларо классови къовсам дIахьулабеш, боахама бIарчча лостам партеи Советски пачхьалкхени теркама кIалхара дIабоаккхаш, городеи юртеи капиталистически элементаш юхейисача хана социализм хьалъяра духьала уьттаргйола халонаш теркальйитаргйоацаш хилар. Ленина хийттар ше ма-дарра хьалхаьцад съездо.

В. И. Ленинeн съезда кхыча делегаташеи меттметтахьчара дош оалаш юхатехар къамий отношеней дакъерча парте политика овлангерча лардашта духьала баьнна, дIа я къаьста шоаш къаьстта дахара йолча къамий бокъон хьакъехьарча ленински положенена духьала баьнна хиина Бухарини Пятакови. Царна хетарех великодержавни шовинизмах аьнад Ленина.

Къаьстта шоай пачхьалкхе а яь дахара йола къамий бокъо ше баьйоийя а, уж дIакъестинза даргдац, яхаш аннкъаьд парти. Нийсса вокха оагIорахьа хийттад цунна, социализм бахьан долаш цхьана къовсам лоаттабар духьа уж вIашагIтоха гIертанза даргдац, цхьабакъда, духхьал цар шоай лоIамагIа, «...Кхыча къамашка вай дIаала деза, — белгалдаьккхад В. И. Ленина, — вай дизе интернационалисташ долгеи дерригача къамий боллоойи ахархойи шоай лоIамера союза вIашагIтоха гIертилгеи» (цигга, оагI. 184).

ССР Союза исторически опыто гуччахьа баькдадь КПСС ленински къамий политика нийса хилар. Программи положенеш кхоачаш а еш, В. И. Ленина идеи лерраIа кикъ а беш, парте Iалашдаьд вай мехкара бIаь соагIа социалистически къамий народности вежарий цхьа оагIоне кхотаделга, боахамеи культурни гIулакхашта уж чIоагIа дегIадоаладелга, цар хIама тоаделгеи уж вIашка гартадугилгеи, бIарча цаI йола пролетарски, социалистически идеологи чIоагIъелга.

Вай мехкарча социализма кхеташта белгала исторически лоархIам болаш яр Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шера середнякаца лелаьча нейтрализацегара цунца чIоагIа союз оттаярга доалара РКП(б) VIII съездо кийчъяь политика а. Интервенташи кIайгвардейцаши эша а баь юталo кхидера. Советски Iаьдал чIоагIдара хоадамболлаш болча лоархIаме хилар, хIаьта дIахо йодача хана социализм хьалъелга толаме шерра дIадоладара Iалашьяте чIоагIа влияни йир парте тIайийнача лаьнъо — къехча наха хьог гIортилга яра, кулаццаца къовсам лоаттабера, юкъерча ахархошца союз яра.

РКП(б) VIII съезде лоархIаме моттиг дIалаьцай иштта тIема дешо а. В. И. Ленина кийчъяьта тIема хьакъехьарча парте политика кертера положенеш тIахьаль яр социализмана моастагIаш кегIдаьннараш чурчех арахартен моастагIех лораде могаредолаш дола хIанзара регулярни ЦIе Эскар хьадаре. Съездо хоадамболлаш юхатехар эскаре чIоагIа тIема дисциплина хиларе духьала, цунна доал дича партизански методаш леларa тIехьа хинна «тIема оппозици». ЦК отчетни доклада тIа, В. И. Ленина дахча къамаьлашка, тIема дешах йолча тезисашка, парте Программа тIа вIаштIехьъаьккха яр даим хургйолеи, алхха централизованни тIема организаци хиларах тарра ЦIе Эскар хьадира хьанъехьара, классови хьесап долаш из хилара хьанъехьара, личный состава кхетам балера, денала уйла даим цун дег чу лоаттара низ бола средство хиларах тарра партийно-политически балха хьакъехьаре, командни кадраш кийчъяра хьанъехьара ларде яда положенеш. Машари социализми лораеш долча мехка Геранцарча Ниций ер ленински йоанко хила а хиннай, я а я вай парте традици.

РКП(б) VIII съездо тIаийцай партийни советски строительства дешай хьанъехьара решенеш, парте состав дикалгахьа оаша чIоагIъяра тIехьа оттай из, цо белгалдаьнихад, Советашта дош дола партийни кулгал чIоагIдайза дарг ца хилар. Уж решенеш боккхача лоарIаме яр къахьегача адамий политически баьчтеи политизии организатори хиларах тарра, советски обществана лостам тела низ хиларах тарра парте лоархIам лакхбара.

Ленински тене, къонахчо йолча проблемашта юкъера кертерен лоархIамегIен дар хьанъесстаде цунна харо, цо хьаоттадьь дош харцдуларгдоацаш хиларо, событеш дегIа мишта ухаргья Iилман хьисапагIа хьалххагIе а бIаргагоро. пленарни заседанешкеи секцешкеи цо кIаьд ца луш баьча балхо вIаштIехьдалийтар цхьаболча делегатий мугIарешнара шено РКП(б) VIII съездо дIайоаккхилга, цар гIалате уйлаш дIайоахилга, цудухьа массава рьаза а волаш тIаийцар парте керда Программа, еррига революцеш.

VIII-гIа съезд гIоръяьнна событа я хиина дIаэттар вай Коммунистически парте, вай Даьхен меттел, дунен халкъашта юкъерча беррига коммунистически болам а вахаре. Из яр историе чухь эггара хьалхара доал деча Коммунистически парте Программа тIаийца форум.

Съезд ше дIакъовлаш, дог уараттадеш, революционни оптимизмах диза дола дешаш аьннад В. И. Ленина: «...Эрсий революце дIадийла тя Европе тIадоалаш латт. Цо чубоссабу вайна... дерригача дунен тIа социализм котъяргхиларах бола боккха, шено йоаца тешам» (цигга, оагI. 215).

Цу хала дена дIадахача кхоазткъа шеро практике бакъдаьд хургдар ховш аьнна уж дешаш. РКП(б) VIII съезда решенешта юкъейха ленински идеяш кхаши котъювлаши я историе чухь эггара хьалхара дегIаенача социализма обществo хьалъяча вай мехка, социалистически содружества кхыча мехкашка. Цу идеяша кхы тIа а чIоагIду шоаш цIенбаь мукъабаха, аьнна, дерригача дунен тIарча къахьегача наха лаьрхIар.

Социализм хьалъяра ленински программа кхоачаш я ль. Советски Союза Коммунистически парте, кийч а яь, шийн XXII-ча съезде тIаийцар кхоалагIа Программе — марксизма-ленинизма классикий лардера идеяш шоаш йолча а юташ, кердача исторически опыта ларда тIа латтача положенешца цар хьехам дIакхоачашбаь йола, коммунизм хьалъяра программа.

Тахан КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, вай партии хьакъехь бIубенна доа Октябра наькъагIа, коммунистически кхолламий наькъагIа.

В. НАДТОЧЕЕВ,
КПСС ЦК-ерча марксизма-ленинизма Института воккхагIвола Iилман болхло, исторически Iилмий кандидат.

СОВГӀАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дуккхача шерашка цӀена къахьегаргахьа къахьегаме карагӀдаьннарий хьайбеш СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цӀерагӀа «Къахьегама ветеран» яха медаль дийла укх новкъостий:

ЗАВОДСКОЙ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА:

Грозненски горисполкоме гӀолла

Лещенко Вера Васильевнана — пенсионеркана.

Нохч-ГӀалгӀай АССР чурча гӀулакхий министерства боахама отделе гӀолла

Киреосьянц Семен Петровича — слесара - сантехника.

Коротких Федор Ивановича — дворника.

Пивоваров Григорий Ивановича — слесара-сантехника.

Нохч-ГӀалгӀай АССР жилищно-коммунальни боахама министерстве гӀолла

Тогрова Надежда Александровнана — технически инвентаризаце республикански бюро начальника.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производствени объединене гӀоллеи В. И. Ленина цӀерагӀча ГНПЗ гӀоллеи

Абрамянц Мария Григорьевнана — товарни оператора.

Благодарова Валентина Ивановнана — йоккхагӀйолча инженера.

Бирюкова Просковья Филипповнана — подсобни болхлочоа.

Беляева Мария Константиновнана — товарни оператора.

Вялинков Иван Ивановича — оборудовани тоеча мастера.

Гаркин Федор Сергеевича — грузчика.

Гришин Николай Васильевича — йоккхагӀйолча оператора.

Гиденко Зинаида Степановнана — оператора.

Дружинин Дмитрий Ивановича — йоккхагӀйолча механика.

Жарикова Нина Филипповнана — йоккхагӀйолча бухгалтера.

Захарова Людмила Михайловнана — товарни оператора.

Захарченко Николай Николаевича — консоразгрузчика.

Кеворкова Нина Мартиросовнана — уборщицана.

Кактыль Евгения Николаевнана — техника - конструктора.

Кульчинская Просковья Даниловнана — товарни оператора.

Ковалева Лина Сергеевнана — оператора.

Морозова Ольга Ивановнана — архива заведующена.

Мамошина Александра Ивановнана — оператора.

Мацницкая Варвара Устиновнана — электромонтера.

Назаренко Михаил Федоровича — электромонтера.

Попова Тамара Ильиничнана — товарни оператора.

Поламарев Михаил Семеновича — йоккхагӀйолча инженера - конструктора.

Пушкина Елена Петровнана — цеха начальника заместителя.

Плотникова Антонина Семеновнана — оператора.

Романова Раиса Владимировнана — оператора.

Радочинская Татьяна Дмитриевнана — лаборанта.

Сливкин Михаил Ильича — оператора.

Сашкова Раиса Васильевнана — оператора.

Соколов Евгений Васильевича — оператора.

Соколов Евгений Васильевича — электросварщика.

Соркин Алексей Ивановича — цеха начальника заместителя.

Хомусько Федор Евгеньевича — оператора.

Шевчко Сергей Алексеевича — цеха машиниста.

Производственно-товарни конторе гӀолла

Бердникова Валентина Петровнана — оператора.

Иванова Татьяна Ильиничнана — мойщицана.

Рогожина Анна Ивановнана — оператора.

Саник Георгий Павловича — цеха начальника заместителя.

«Нефтехимзапчасть» яхача заводе гӀолла

Стародубцева Домна Петровнана — болхлочоа.

Родионова Татьяна Степановнана — гальваника.

Лизунов Василий Ивановича — фрезеровщика.

Хасеханова Тумиша Абукаровнана — грузчика.

Россошанский Леонид Гавриловича — болхлочоа.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производствени объединене ремонтно-механически заводе гӀолла

Мишаков Гаврил Сергеевича — слесара.

«Терек» яхача Нохч-ГӀалгӀай производствени мебельни дахчах хӀамаштъечи объединене гӀолла

Кулаин Андрей Васильевича — пенсионера.

Некокупная Нина Дмитриевнана — станочницана.

Зибатов Мирзаджан Вартановича — станочника.

Грозненски ацетонови заводе гӀолла

Овсянникова Екатерина Степановнана — аппаратчика.

Рыжиков Михаил Борисовича — снабжени сбытен отдела начальника заместителя.

«Грозэнерго» районни энергетически управлене гӀолла

Авертина Мария Дмитриевнана — йоккхагӀйолча бухгалтера.

Кирюхин Борис Федоровича — проектно - конструкторски бюро начальника.

Рихтер Вера Ивановнана — йоккхагӀйолча экономиста.

Седашева Пелагея Ивановнана — пенсионеркана.

Яшалева Людмила Константиновнана — техникана.

«Грозэнерго» РЭУ ТЭЦ-2 гӀолла

Арбузова Екатерина Ивановнана — машиниста.

Архипова Александра Терентьевнана — уборщицана.

Бондаренко Николай Григорьевича — смена начальника.

Вагдашкина Евдокия Афанасьевнана — стрелона.

Ильина Надежда Семеновнана — машиниста обходчика.

Пашкина Александра Константиновнана — газосварщика.

Соколова Анна Федоровнана — йоккхагӀйолча аппаратчика.

Срокопетов Андрей Федоровича — столяра.

Хрипко Александра Васильевнана — дежурни электрослесара.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлош управлене Грозненски аьшкбетонни конструкцей заводе гӀолла

Асеева Халисата — болхлочоа.

Блохина Пелагея Ивановнана — болхлочоа.

Гориславский Григорий Иудовича — токара.

Гусева Анна Петровнана — компрессорнов машиниста.

Сахаров Владимир Ильича — плотника.

«Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте гӀолла

Демонов Александр Ивановича — огнеупорщика.

Серебрякова Елена Дмитриевнана — кадраш кийчъераи цар учет лелаяран болча инженера.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производствени объединене кустовой информационно-вычислительни центре гӀолла

Иилова Мария Ивановнана — тайп-тайпара балхаш дечоа.

«Главнефтеснаб» Грозненски управлене гӀолла

Гаращенко Тихон Александровича — склада заведующена.

«Грозгипронефтехим» яхача проектни институте гӀолла

Вырыпаев Андрей Фроловича — пенсионера.

Шерпилова Антонина Гурьевнана — печатника.

Степанова Валентина Александровнана — проекта керттера инженер хиинача.

Трубаев Лев Яковлевича — проекта керттера инженер хиинача.

Чистякова Ольга Ивановнана — группа кулгалхочоа.

«Чечингражданпроект» яхача проектни институте гӀолла

Королева Раиса Андреевнана — отдела керттерча инженера.

Доровский Георгий Петровича — группа кулгалхочоа.

Кулешова Раиса Никитичнана — йоккхагӀйолча техникана.

(Кхетадалар хургда).

КПСС ЦК ИЮЛЬСКИ (1978 ш.) ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

ХИЙ ДЕХКАЧА ГЕКТАРА ЛОАРХӀАМ ЛАКХБЕ

КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленуме къамеле деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева аьннад: «Мелиорацега дуккха средствош дӀаухийт, хьалхо кхоачамболлаш йина бола производствени база, хьакъйолу кадраш. Цо бохьо лу вайна юрта а хин а боахама балхахошкара хий дехкачеи ушалаш дӀаьхачеи лаьтташкара чуяхьа продукци алсамйоаккхийтагӀа хьадеха». Из установка я мехка а, цу дакъе Нохч-ГӀалгӀайчен а партийни, советски, юрта боахама органий балха ларде лаьттар.

Нохч-ГӀалгӀайчен керттера лаьтта леладу районаш йоккъал хулача зоне яьда, цудухьа цига дӀаювча хӀамий хьувкъам лакхбара де дезар да хий диллар. 1924 шера 28 июле болх бе доладеннад Атаги-ГойтӀински канал — вай республике эггара хьалхара ирригационни сооружени. Эггара йоккхагӀа йола гӀишло яр 1939 шера болх бе йолаенна Алхан-Чуртски хий тӀадоаладу-дулла система 150 километр совгӀа дӀахьа дола Алхан-Чуртски канал гувнаши оращи долча моттигашка гӀолла диллад, дуккха тоалхаме гидротехнически сооруженеш а еш: дошлараш, тоннелаш.

Цу канало йиш хилийтар Тийона хий шин аргӀа-юкъе кхоачаде. Хоалуш латта край а хиние дӀеттар бертий а уегӀаш илла аре. Колхозашеи совхозашеи ялатийн баьцадарийи лакха хьувкъам чукхухь цу моттигашкара, ӀалаЬмате дика сомийн комсийн бешамаш дӀаьнвеӀ лаьтташна. Хий дехкар бахьан долаш Наурски Шелковской районашка интенсивно дегӀаух хьайбаш леладелгеи комсаш кхеелгеи, хӀаьта къулбехьарча Тийркацарча дакъа тӀа — ялатий боахам лелабелга.

Надтеречни района ааьрача ара хиш дехка сели Гудермесски районе Шолжа тӀа гидроузели хьалъяро таро хилийтай практически цхьянна а хӀаманна пайдана доадаш, цхьаккха а хӀама тӀа ца доалаш хиина, ушал йола лаьтташ карадерзаде. ХӀанз цу лаьтташкара ялатий, комсий, дуга, кхыча культурай лакха хьувкъам чукхухь юрташкарча къахьегамхоша.

ТӀеххьарча шерашка республике хьалъю динагӀйола мелиоративни системаш, хӀаьта иштта реконструкци ю болх беш йолча системашта, инженерни гидротехнически сооруженей бӀарчча комплексашта. Алхха Ассиновски системана реконструкци яро йиш хулийтаргья 12,1 эзар гектар керда хиш дехка лаьтташ дакъедоаладе, 11,1 эзар гектар мелиоративно тоаде. 18 эзар гектарага кхоачаш йолча хий дехкача майдашта реконструкци е.

Цунца цхьана реконструкци еш латт Ансай яхача доадача хи тӀара Кертера водозабор (сунт) а чуйоагӀаш йолча хий дехкача системана. Доладеннад Сулу - Чубутлински хий дехка система хьалъяра балхаш. Оттаеш латт Наурско-Шелковской хий дехкача системана реконструкци яра йола ТЭО (Технико-экономически обоснование). Реконструкци е лерхӀаш я Шалинскии Аргунски хий дехкача системашта а.

Лаьттанта мелиораци яра республике чакхйоаккхача программо таро хилийтай хиш дехкача лаьттай майда 137,5 эзар гектарага кхоачае. Оахача лаьттах хӀара йиьаагӀа йола гектар хий дехкаш я хӀанз. Цо таро хилийтар республика колхозийи совхозийи 1978 шера ялатий, баьцадаарий, дуга, шекара свеклай производство алсамъяккха. ДӀадахача шера хий дехкача лаьтташкара чуделад колхозашеи совхозашеи 26,3 процент ялат, 74,3 процент баьцадараш, 28,1 процент шекара свеклаш, 45,2 процент ялата йийна хьажкӀаш, 64 процент хьоартолаш, дерриге дуга.

Мелиоративни балхий программо Ӏалашде деш республика мелиоративни лаьтташкара чукхухьа юртбоахама культурай валови сбораш дикка алсамйоаккхилга. ЛаьрхӀа да хий дехкача гектарах пайда эцнага тоадара чотах иттаагӀа пятилетка чакхйоалаш ерригача колхозашкеи совхозашкеи хӀара гектара тӀара чукхухьа комсаш 70,2 центнерага кхоачае, ялаташ — 30,5 центнерага, ялата йе хьажкӀаш — 36,5 центнерага, силосни хьажкӀаши баьццара доаькъари юкъедолаш йола силосни культураш — 218 центнерага.

Хьалха латтача боахамий опыто хьахьокх хиш дехкача лаьттай Ӏалашмате йоккхий таронаш хилар. Лаьттанни хиш хьурмат дар, хий деттача техникех нафса пайда эцар, Ӏилман ларда тӀа летта агротехнически приемаш техка ца яр — из я хий дехкача лаьттан бераха хӀийле. ХӀаьта цунах дола масалаш кӀезига а дац.

Иштта, 1978 шера Грозненски района Ленина цӀерагӀча колхозо хиш дехкача лаьттай 1572 гектарах хӀаране тӀара чубена ялата культурай хьувкъам 34,2 центнер хилар, Наурски района «ЦӀе байракх» яхача колхозо 911 гектарах хӀаране тӀара — 38,4 центнер, 1828 гектара тӀа ялат дийнача Сунженски района «Коммунизмага бода некъ» оалача колхозо — 38,2 центнер, Шалиновской района Ленина цӀерагӀча колхозо 1372 гектарах хӀаране тӀара — 33,6 центнер, Ачхой - Мартановски района «Бамутский» совхозо 60 гектарах хӀара гектара тӀара — 50 центнер. Шалински района «Шалинский» совхозо 186 гектарах хӀаране тӀара — 46,3 центнер.

Геттара кхьача тайпара да лаьттах кхетамца пайда ца эцача, лоархӀамегӀара агроприемаш кхоачаш ца еча боахамий хьоахамаш. Масала, Сунженски района Кирова цӀерагӀча колхозе 1978 шера ялата культураш дӀайийнача 259 гектарах хӀаране тӀара чуера 23,6 центнер, Менжински цӀерагӀча колхозо 950 гектарех хӀаране тӀара — 17,6 центнер, Грозненски района «Заря» яхача совхозо 150 гектарах хӀаране тӀара — 16,4 центнер, Наурски района «Притеречный» совхозо 55 гектарах хӀаране тӀара — 12,1 центнер.

ЛоархӀамаша хьахьокх хӀамаш дӀаювча майдай структура эргаьккха тоаярех хьувкъам лакхбарех чотах вай республика мелиоративни лаьтташкара чудаьха ялат 20 эзар тонн совдаккха йиш хилар. Цу балха къаьстта капитальни вложенеш а хьахийцарел совгӀа средстваш а эшац.

ЛоархӀаме да хиш дехкачеи лаьтташ доввъадечеи системашта гидротехнически гӀирсашта ханнахьа а дика а ремонти реконструкци яр. ХӀамаш дӀайийнача хӀара гектара сихха хий тоха вӀаштӀехьдаргдолаш хий лоаттадеча моттигашка из дукхагӀа Ӏоадар. Бакъахьа хургда хиш дехкача кхашта удобренеш дӀайийна хӀамаш лораяра средстваши кхоачамболлаш Ӏалашйича. Найса хӀама да, хӀанзе а дезаа севооборотий участкаш бригадаштеи звеньяштеи дӀахьожаьраша, хий дехкарий, насосия установкай машинистий, кхыча профессей кадраш кийчъераша деш дар. Да воацаш йита йиш яц цхьаккха а мелиоративни гектар.

Хий дехкеи доккъадаьи лаьтташ — вай мехка рузкъа. Цар юхалур эггара дукхагӀа хургдолча тайпара царех пайда эцар, хӀара гектара тӀара юртбоахама культурай эггара лакхагӀа бола хьувкъам чубар — из да хьалхарча аргӀанара дехар.

Гидротехнически гӀирсий дикал дуккхача даькъе «Севкавгипроводхоз» институтаца санна мелиорацеи хии боахамеи Министерства Боахама расчетни проектни группо а уттаеш йолча проектно-сметни документацех тийша я. 1978 шера оаха арахийцаяр 61 проект. Арахийцача продукцена заказчикагара цхьаккха рекламаци енаяц.

Лакхе доаладаьча масалех гуш да, хий дехкача шоай сета плановно-предупредительни ремонт яра эшӀ проектно-сметни документацеита хан нахьа заказ а дел из ремонт яьча боахамаша дукха хьежжа дика хьувкъам а чубена хилар.

Боахамашта юкъерча а боахамашта турча а хиш дехкача сета гидротехнически гӀирсашта ремонт яра хила езаш йола аьшкбетонни конструкцеш тӀа-тӀа дукхагӀа эшаш хиларо уттеду вай республике аьшкбетонни завод хьалъярах дола дош.

Массанена а из дӀахайтара ала деза, цу тайпара завод хьалъярах йола решени тӀайийцай. 1979 шера Карабулаке хьалъе йолаергья шера 38 эзар кубометр аьшкбетонни изделеш арахеца йиз бола аьшкбетонни завод. 1982 шера продукци тела йоалургья из.

Вай юкъара дехар да мелиораци еш дӀадахийтача хӀара сомо тӀа-тӀа дукхагӀа ялат, комсаш, дуга, баьцадараш, хьажкӀаш, доакъар, хьайбай продукци тергйола гӀулакх вӀаштӀехьдаккхара де мел дезар дар.

Р. АЛИЕВ,
НГӀАССР Минводхоза боахама расчетни проектни группа начальник.

Планашй карагӀдаьннараш

МАЛХБОАЛЕРА ЯЛАТА ХЬАСТ

Л. И. Брежнева «Целина» яха книжка арадоаллаш керда толам баьккхар Казахстана ялат лелядераша. 1978 шера пачхаьалкхен амбарашка чудоассадир республика боахамаша 16,7 миллион тонн ялат, цу тӀа а царех 12,8 миллион тонн кӀа а долаш.

Хьалха а санна, хьувкъама эггара оцдагӀа дола дакъа цӀаьхха а. Л. И. Брежнева геттара нийса аьннача тайпара, «Казахстана производительни низаш дегӀаьлара, цун экономика, Ӏилма, культура лакхъяра низ болаш чиг тохача целина карерзаяро делар. Целина карерзаярах Советски Союзе Коммунистически парте аграрни политика эггара доккхагӀча толамех цаӀ хилар.

«Целина» яхача книжки тӀа белгалдоаххача тайпара, 50-гӀа шераш доладеннача хана ялата хьакъахьа цӀенхашта дага дезаш гӀуланх эттар мехка. Из хьал дӀадаккхара сихха кардинальни мераш чакхъяха езар. ТӀакха белгалдаьхар Советски пачхаьалкхено баьтни эрий дада лаьтташ карадерзадара чотах ялатий производство дӀахо алсамъяккхара де дезаш.

Лоацачо ханашка карадерзадир 42 миллион гектар керда лаьтташ, цу дакъе 25 миллион гектар Казахстане а долаш. Дунен лаьтта леладара практике даьдац уккхал масштабаш йолаш балхаш.

Хьалхарча пхе-яла шера керда аьхача баь тӀара ялатий культурай дикка лакха хьувкъамаш чуххихьар. Цхьабакъда, дукха ца гонш гучадаьлар. Казахстанеи СибарегӀеи шьрача районашкеи лаьтта лелдара европейски приемаша кӀезига эффект луш а, хӀаьта цхьадолча хӀамашка диллача вӀадха мегаргйоацаш а хилар. Ӏайи бӀаьстни чӀоагӀа мух хьекхаш йолча цу районий екъача климата хьалашка боалаш дехкаче кохарашца лаьтта ахар а лаьтта тоадара балхаш дисковни кечалашцеи цергаш йолча накхашцеи цар а бахьан долаш лаьттан тӀерча тӀаьх дом хулар. хӀаьта миха эрозе доккха зе а дора. Хьувкъам лохбала боласелар.

Керда лаьтташ карадерзаде доладаьча хьалхарча шерашкe а шин ерригача праца эттар агрономаштеи Ӏилмахоштеи хьалхашка лаьтта леладара къаьстта йола целинни система оттаяра декхар. Цу районашка эггара кхерамегӀа дола хӀама лаьттан тӀера тӀоа бохабеш а цун беркат чӀоагӀа лохдеш а йола миха эрози хилараx массане а кхетадир, лаьтта леладара кердача система кӀийле миха бохабергбоацаш лаьттан тӀера тӀоа эффективно лорабергбола гӀулакхаши хӀаьта иштта екъача климато баьцозгӀашта беш бола юкъбам дӀабоаккхаргбола мероприятеш хилар. Из декхар кхоачашдеш я Казахстане вӀашагӀъеллача ялатий боахама Ерригсоюзни Ӏилма-тохнама института Ӏилмахой коллектив.

Институто оттаь лаьттан тӀера тӀоа лорабера система юкъейоалаяро таро хилийтай лаьттан тӀоа миха эрозех теппаме лорабех къыметтел эггара чӀоагӀагӀа йоккъал лаьттача шерашка а дикка лакха ялатий хьувкъам чукхаьхи. Лаьттан тӀоа лорабаре системе юкъейоаладарех Казахстанеи СибарегӀеи ерригача шьрача ядача районашкеи тӀеххьарча бархӀ шера ялатий культурай хьувкъам 1961—1965 шерашца нийсбича 2—2,5-аза лакхбеннаб.

ХӀанз укх сахьате лаьттан тӀоа лорабеча приемех пайда ийбу Казахстане а СибарегӀени Къулбехьен Уралеи шьрача ядача районашка а 22 миллион гектар совгӀча майда тӀа. ТӀеххьарча шерашка уж кхьачай иштта Поволжье, Къилбаседа Кавказе, Украина къулбехьарча районашка. Уж юкъейоалайича деза массанахьа а сецай лаьттан тӀоана хулаш хиина миха эрози, лакхлу ялатий а кхьача юртбоахама культурай а хьувкъам.

Баьтни эрий даьда лаьтташ карадерзадарах духьал ялатий культурай майдаш 27 миллион гектар шеръеннай вай мехка. Нагахьа санна керда лаьттош карадерзадалехьа Казахстано эггара динагӀча шерашка пачхаьалкхенга 100 миллион пунтал кӀезига совгӀа ялат дохкаш хиннадале, кхьарча пятилетка кхаь шера юкъера лаьрхӀача шера цо дӀачутела ялат 907 миллион пунт да. Бай аха доладелча деза (1954 шу) республика пачхаьалкхен амбарашка дӀачутесса дерриге ялат 250 миллион тонн совгӀа да.

Целиний ялат тӀехдина да. Казахстане кхедеча низ болча кӀаш 20 процент тӀатехача ялато йиш хулийт вай мехка макх ярга дӀадохийтача дерригача ялата динал лакхье. Алхха иттаагӀча пятилетка кхаь шера кийчдаьд республике 17 миллион тонн совгӀа низ бола кӀаш. Мехка мзьхера кӀаш кийчдечара Казахстана удельни доал 60 процентал тӀехдаьлар 1978 шера.

Земледеле лаьттан тӀоа лорабара системех эрозена духьалара техникех тоаьь эргаиккхаря а, лаьтта леладара цу система совленех эффективнегӀа пайда эцара бӀаьсти дувча кӀанеш кхьача ялатий культурайи керда сорташ хьадара а тӀадерзадаь балхаш деш ба хӀаьа Казахстанеи СибарегӀени целинни районий Ӏилмахой.

Шено яц, лаьттан тӀоа лорабара система тоаяь эргаиккхара, ерригa лаьтта леладара культура лакхъяра, целинни лаьтташка минеральни удобренеех шерагӀа пайда эцара кӀийлен тӀа дерриге чудахьа ялат, къаьстта а бӀаьсти дув кӀа укх гаргарча шерашка хоалуш алсамдаргхиларах.

Духхьал цудухьа шерагара шерага дегӀаухаргба мехка малхбузен оагӀорахьара боинха ялатий хьаст хиларах тарра бола Казахстана хьалкъа боахамера лоархӀам.

Александр БАРАЕВ,
Юртбоахама Ӏилмий доктор, ВАСХНИЛ академик, ялатий боахама Ерригсоюзни Ӏилма-тохнама института директор.

Доазол дехьара

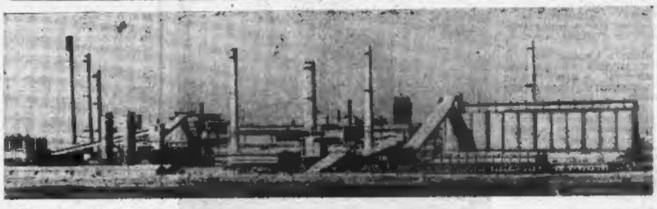

Доккхий толамаш даьхад Бокарорча (сурта тӀа) металлургически комбинато — Инде экономика пачхаьалкхен сектора керттера ярех йолча предприяте. Советски Союзо технически экономически новкъостал а деш хьалъяьа комбинат — республика металлургически промышленносте эггара къоагӀа йола предприяти я. Бакъда, хӀаьта а цун мощностараш цу тайпарча кхыча заводий ярел дикка сихагӀа дегӀайоагӀа. ТӀеххьарча хана Бокаро историчухь доккхий хулацамаш диннад. Болх бе йолаллийтай № 3 йола домна, цӀайхача прокатна стан, кердача тайпаре болат арахеца доладаьд. 1983 шерага болат лоладелга комбинате 4 миллион тоннага кхоачаде лерхӀ.

ТАСС фотохроника.

«КХОХКАМ ЛАЬГӀБАРА ЦӀАЬХХА А ТӀАХЬЕХ»

АПН корреспондентаца В. Давыденкоца беседа еш иштта мах бир хоржамаш хилалехьа Л. И. Брежнева даьча къамаьла Японе цӀи хезача профессиональни дехтела, дунен халкъашта юкъерча Ленински машара преме лауреата Акира Иваи.

— Японе, — аьлар А. Иваи, — раьза хиина тӀайдай Хельсинкe хиинача ерригевропейски совещане даькъа хьадача мехкашка вӀаши ца латарах йолча шиий тайпарча пакта кулгаш яьдарах йола Советски пачхьалкхена керте латтачо яь предложени. Цу предложене къаьстта хьахьокх герз хьеделга сихдар соцадара, ерригача континенташ тӀа машар Ӏалашбара СССР чӀоагӀа тӀабохийташ хилар.

— Малхбузехьа, — дӀахо душ А. Иваи, — дукха махьарч детт массаза бувцаш бола «советски кхерам» кхайкабеш. Уж хабараш дувца баьнеаб хӀанз Японе а. Сона детачох, из дерриге а Китай кӀашагӀйолла гӀертача антисоветски политически фронта юкъедаха гӀертача Японе цхьадоача гӀозараша шоаш даьца никъ бакъахьа ба ала гӀерташ айдаь доацараш да.

Китай тӀом беш Вьетнама территоре тӀа яьар агрессен мара кхы цӀи йолаш хӀама дац. Из Китайцарча договора кулг яздеш Японе духьалъяла дехкар тӀайийна йола гегемонизм я. Ахма тха правительства-м кхьиеттел формальни духьале а яьац Пекина цу даькъе.

— Кхетаде хьала да, — аьлар А. Иваи беседа йисте йоаллаш, — иштта карагӀдаьнад социалистически я шие яхача пачхаьалкхенна кхьача социалистически пачхьалкхенах лата.

Дуне-цхьан кӀиргӀа

СССР — ИНДИ: МАШАРИ ПРОГРЕССИ БАХЬАН ДОЛАШ

Дуккхача хана лаьрхӀа а планаш ларда тӀа латташ а дола вӀаши дӀа-юха пайдане долаш хургдола керда перспективни гӀулакхаш чӀоагӀденнад хӀанз Советски Союзаи Иденеи юкъе. Керттера дтоа иштта йолаш я КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина Инде хиина дӀадахача кӀиргӀа чакхъяьнна официальни дружествени визит. Инде премьер-министра М. Десаица цо даь къамаьлаш чакхдьлар 10—15 шера лаьрхӀа дӀа-юха экономически, торгови, Ӏилма-технически гӀулакхаш лелаьдара дуккхача хана йолча программа а, хӀаьта иштта кхы дуккхача документашта а кӀал кулгаш яьдарца.

Индена а, хӀаьта иштта Советски Союзна а цун лоархӀам баь заргвоашли я из дуккхача хана йола программа.

Инде таро хургья дӀахо йодача хана а СССР-о деча технически новкъосталах кох гӀортилга а еш шин индустриальни база дегӀайолае. Шеръергья Бхилаиерчеи Бокарорчеи металлургически гигантий мощностараш, эргаьха тоаергья Ранчиера, Хардварера, Дургапурера машинашъю заводаш, хьалъергья дуккха керда йоккхий промышленни предприятеш. Селхан Британски импере аграрно-бийдала база хиина, хӀаьта тахан промышленни производства боарамга диллача дунен индустриальни хьалхарча итт мехка юкъе йоагӀаш йола Индя дӀахо йодача индустриализацен экономически ший лоӀаме хиларех новкъа дегӀайоагӀаш хургья. Тикъаьтт шу хьалха дерриге промышленни товараш, кхьиеттел махкий а, Малхбузехьара къакхахьа дезаш хиина из мохк хӀанз болат, чон, прокат, машинашъа вагонаш, кхьир санна йола продукци кхыча мехкашка экспортагӀа дӀаухийташ ба.

Индена цхьана экономически гӀулакхаш лелаьдар пайдане да Советски Союза а. Индева новкъостал деш СССР хулаш дола дерриге юкъаметтаоттадергда вай мехка тӀехь-тӀехьагӀа дуккхагӀа лоаттадеча индийски товарий чотагӀа. Уж да традиционни дараш — чай, кофе, джут, слеваш санна дегӀайоагӀача индийски продукци а — кӀадаш, когагӀкрс, хӀаьта иштта болат, гаражни оборудовани, аккумулятораш, кемаш, инструмент, и. кх. дӀ. Шин мехка юкъера товарооборот тӀехь-тӀехьагӀа дегӀайоагӀаш хургья. ДӀадахача шера хиинача 20 процент дукхагӀа хургья из укх шера.

А. Н. Косыгина визито а Инде кулгалкхоша цо даьча къамаьлаша а хьахьекхар дунен халкъашта юкъерӀа лоархӀамеча дешашта шин на а мохка йола поанцеш вӀаши гарга латташ а цхьатарра йолаш хилар. Вьетнама Социалистически Республикана духьалорча китайски агрессе хьакъехьа шиния оагӀонаш хетар а цхьатарра дар. Из дир цу районе машарех кхерамзлен хилийтара цхьанкха къамаьл а доацаш Вьетнамера дерриге китайски бӀухаш арадахени лоалахарча халкъашта духьалара Китая агрессивни гӀулакхаш сонаден дезаш долга.

Инде политически общественни гӀозараша чӀоагӀа могаду индийско-советски гӀулакхаш дегӀадоагӀаш хилар а СССР-ах Индиеи юкъе тешаме доттагӀал хилар а. Из цӀаьхха а тешаме чӀоагӀдир Советски правительствана керте латтачо Инде ль визит толаме чакхъяларо.

КИТАЙСКИ ИНТЕРВЕНТАШ ЮХАТЕХАВ

Вьетнама герзашцарча низашеи халкъа ополченеи духьал оттабь низ доа ца луш вьетнамо-китайски доазонгахьа юхатӀехьашка болхача китайски интервенташа юхеют цӀенъаь йоагаь юрташ, йохаяь городаши поселкаши, лелхийта тӀаьши промышленни предприятеш. Ханна шоаш дӀалаьца вьетнамски лаьтта дӀа а хецаш юхаболха китайски салтий доккхий зуламаш деш, нах бовхаш, дийна мел дола хӀама душ ба.

ХӀанз моастагӀий чубаьккха хиинача дукхагӀа йолча участкашкара уж лелхабеш пачхаьалкхен доазонаш тӀа даьннача хаип вьетнамски бӀухаша кхетаду Вьетнама доалахьа хиина дукха районаш шоашка йита гӀерташ агрессораш хилар. Цудухьа дан хӀама да, масала, доазон тӀа даьгӀа бӀоагӀий вьетнамски территорегахьа дуккхача участкашка хьачудогӀар а. Цунах ха доагӀа Пекин мохк дӀалацера хьакъехьерча шиш аланех юхаале лерхӀаш йоацкага.

Вьетнамски халкъа чӀоагӀала къонахчалла бахьан долаш, Советски Союзи социалистически содружества кхыйола пачхаьалкхенаши Вьетнамаца солидарность йолаш хилар бахьан долаш, хӀаьта, юхера а, дунен общественносто Вьетнам шерра хьалхоацаш хилар бахьан долаш 5 марта китайски бӀухаш юхатӀехьашка доахаргда аьнна, дӀанхайкаде дезача эттар пекински лидераш. Бакъда, цу оарех Ӏехадалан дар вьетнамски халкъ оккупанташ лелхабе кхы а чӀоагӀагӀа хьинар айдир цо.

ХӀанз къаьстта хоаш да юххьанца китайски тӀемахой авантюра де лиьрхӀар лоархӀам боллаш хуцаденнилга. «Нян дан» яхача газето яздаь ма-хиллара, Пекино лерхӀаш хиннад сихха чу а хьийлла массехк дийнахьа доазангара дӀахо массехк итташ километраш вьетнамски территори дӀалаца хьакха.

Бакъда, вьетнамски территоре тӀа боллаше а моастагӀашта духьал иттар чӀоагӀа низ. Агрессивни уйлаш йохаяра новкъостал дир дунен общественносто Пекина бачча Ӏодкъамо а. Вьетнаме из хьаза тӀом латтача хӀара дешна дерригача дуненна кхы а чӀоагӀагӀа доазар машаре бахача наха духьала зуламаш деча, нах боабеча, гӀирсаш дохадеш хӀалакдеча пекински интервентий сибат. Бокхъаьлдар аьлча, дунен халкъашта юкъерча изоляцена юкъе ниисъелар Пекин, хӀаьта цун лидераш Вьетнама, Лаоса, Кампучена хиина ца Ӏеш Къулбехьен - Малхбоалерча кхыча мехкашта, дерригача дуненна кхераме йола экспансионистски наькъа мохк дӀалацарен политика лелаш агрессораш санна харц а бир.

Индокитаера хьал хӀанз а чоалхаме долаш да. Вьетнамски лаьтта китайски цхьа салте волча хана, вьетнамо-китайски доазонах интервенташ арабовлалца йолча хана, лоалахарча шоай лоӀамеча пачхаьалкхенашта духьалара китайски провокацеш совца ялца йолча хина цу районе сатем чӀоагӀа машари хила йиш яц. ХӀаьта машари ниисхо езаш вола саг цу ханналца цу событешта юстара латта а йиш яц.

Р. ГЛАДКИХ,
С. СТОКЛИЦКИЙ,
С. ФРОЛКИН.
(ТАСС).

Новкъостa новкъостах

СЦЕНА ТlАРА ВАХАР

Вурайтта шу хьалха Ленинграде театре, музыкин кинематографен институт толамца чекх а яьккхи, Х. Нурадилова цlерагlча Нохч-Гlалгlай драматически театре балха вера Идаев Ювсап. Цу хана Гамзатов Расула язъяь «Лоаман йоl» яха пьеса оттае кийчлуш дар тхо. Цу спектакле лоаза роль елар Ювсапа. Къизача lадаташа боалон мlараша лаьцача лоаман йиlий иразага бода наькъ хала хилар гойта безаш яр цо ловзаль роль.

Кlоаргга лоаман йиlий дог-уйла, цунга кхачa бала бовзаш ца хилча могаргдацар къонача актера наьха дегашта ширдаьниччоа, вай вахаре ховкъарло еча духьала доалаш шиь роль ловзае.

Башха-дика художественни сурт-сибат кхеллар Идаев Ювсапа В. Шекспира «Ромеои Джульеттен» трагеде тlара Ромео роль ловзаеш. Из роль дипломни болх бар къонача артиста.

Шоайла моастагlал леладеча шиш тайпах болча йоlаи зlамигача саган юкъера безам бизза дlахьокха хала хургда уж баьха эзола йовзаш ца хилча. Из овоха йовза гlерташ дукха къахьийгад къонача артиста. Цунна хоз классически форма йолаш сцена тlа вала, тера леладе, костюм харжа, lомальй цу хамаца товргйола оамалаш. Из бахьан долаш Ювсапа вlаштlехьдоал магийча маха юкъе этта безам сцена тlа хьахьокхо. Безам мел боккха бале а, Ромео вицвала йиш йолаш вац шиь тайпан сий лораде дезаш хилар. Цига-дале, лораде дезаш доле тайпан сий, вокх оагlорахьара, Джульеттацара боккха безам — из трагеде чура къовсам а бала а ба. Трагеди чакхйоал безам нотбоалаш. Цар даьшта юкъе а машар отт. Ромео дас оал: «Дошо статуя оттаергья аз цхьа гойта, Верона мел латта, царна биц ца балийта мискача Джульеттий цlена безам». Иштта, Джульеттий дас а дош лу, Джульеттий статуяна юкхе Ромеона памятник оттаде.

Идаева Ювсапа ловзаеча роле цхьаьнца хлозачамбоацараш дале а наха дегаца къоабалбеш тlанийцар из цуи болх.

Идаев Ювсапа ловзаьй Азербайджана классико У. Гаджибекова язъяь «Аршин мал алан» комеде керттерча турпалхочун Аскера роль. Из роль шийчъеш гуваьлар Ювсапа талант керда оагlонаш: комедийни ролаш ловзае из говзал йоаллаш хилар. Иштта, вокхальчи говзал цунах йоаллкхга я. Сцена тlара артисто оайна гойтар ва боккхо боалам а торо а йола Аскер, баьхаьна хьал цун дале а [illegible] долаш-м вац из. Гlийла да цун иллк, из раьза волаш цхьанхха зовладол дац. Иштта, из сагота лелаш цуна тlо ду доттагlчо Сулеймана. Цо даьча хьехарах тlера барзкъа хийца, кlадаш дохкаш лелача сага тара а хиле цийна еза йоl лохаш городе гlолла волалу из. Еза йоl морайнча Аскера гlийла оаз хувцалу, мукъам иразе бек. Хьажархеша хеддаза тlараш а детташ, чlоагlа раьза болаш тlанийцар комеди.

Хlаьта, тха цу хана хиннача керттерча режиссера М. Г. Минаева спектакль чакхъяьлча аьлар: «Хьажархой ирала элексир молта саина самукъа болаш цlабийраар тховсара. Массава артист дика лайзар, къаьстта Ювсап а ловзаш».

Хlара керда ролаца Ювсапа артистически говзал лакхду. Театро оттаьча нохчий литература дlадолалаьча С. Бадуева «Пьатlамат» яхача пьесе хала йола драматически роль кхаьчар цунга. Ювсапа турпала Лагана гу бусалба дына керттe латтараш тхо да ихача наьха хьарама гlулакхаш. Цудухьа Лага духьала воал царна. Из бахьан долаш Сибарегlа а вахийта ха а яьккха цlавоагlа Лага. Цох тоьаш бац дына керте латтачарна. Мотт теха да Сибарегlа а вахийта, цун мискача йоlах шиь езарг е гlерташ lехадайна хьувра молла. Молла тийша болх гучабаьккха Лага туьлавеннав, яхаш хьувзаву. Баьда, Лага кхеравенна тlехьашка валац, майрра духьала воал бlехьа гlулакхаш леладечарна.

Аьа деза, Идаев Ювсапа вайна гойташ вола Лага кlоргга классови кхетам болаш веце а тlехь-тlайоагlача хана бакъволча революционер хургхилар.

Къаьстта ала безам ба са Идаев Ювсапа «Ричард III» спектакле ловзаеча Бэкингем ролех лаьца. Английски троне кхача безам болча Ричарда шиь новкъост ва кхаш леламу Бэкингем. Баьда, цун къамаьлах тешаш волцача Бэкингема кlара Ричарда боаккха ног лорабу, шиь уйлаш цунах лечкаю. Из кхер Ричарда шийна тийша болх бера. Иштта дола сценически сурт кхоллар чlоагlа хийса да артиста. Юкъера ше английски троне кхаьчача, цу тронага долха наькъаш декхаш хинике шиь новкъост кlалхаву Ричарда.

Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен драматически театра сцена тlа дукха ролаш ловзаьй Ювсапа. Вай республика заслуженни артист волча Идаева моллагlа роль ше ловзайой а вlаштlехьдоал хьажаркой раьза хургбола, идейно-эстетически кхетам лакха бола сурт хьаккхолла. Артиста докхха шиь ираз лоархl искусство гервеца боадова, харцахьа долчоа духьала шиь къовсам лоаттабе кlаштlехьдалар.

Х. НУДУШЕВ,
Х. Нурадилова цlерагlча театра актер.

СУРТА ТlА: «Васиет» яхача спектакла тlара сцена. Лора роль ловзаю Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни артиста Ю. Идаева (lохайнаваргlар). Следователа роль ловзаю Къилбаседа-Хlирий АССР халкъа артисто, РСФСР Пачхьалкхен премие лауреата М. Хадзиева.

МОСКВА. Ши шу хьалха Советски Союзера США Корнелски университетерча Жамарий центра клинике дlабахьийтар жим-трансплантат, хlаьта из дарба хургдоацаш жамараш лазаш хиннача 30 шу даьннача Дж. Серранона дlа а беллаб. Операци яьчул тlехьагlарча хана, аьлар центра директора доктора А. Рубина, чlоагlа хала хилар, дlабелла жим организмо дlа тlа ца эцар кхерам болаш гlулакх эттар. Цу эттара бехктокхамегlа йолча хаьа тишна новкъостал хилар профессор В. И. Шумакова керте латтача жамарашта трансплантаци еча советски школа методологехи практикахи. Хlана тха пациент бокъонца товеннав, хlаьта американски советски медикашта (ше валарах ваьккхараш-та) чlоагlа баркал оалаш а ва.

Дукха ха йоацаш СССР унакхцlено лоракхоа Министерства трансплантологен искусственни органийн lалма-тохнама институте бечаб США-ра доларски жим. Цамогаш йола Московски метрополитена болхло Р. Светлана операци е кийчъяь, чlоагlа халача яха, лаьрхха иммунологически данеш йола доларски жим эцаш яр. Дукхьал цу тайпара орган, ираза, Американски медикашка кийсъелар. Хlаьта лаьрххlача каптейнера чу а билла Москве хьабайтар цар жим. Жим хьакхьачачул тlехьагlа доларгlа из хьабаьккха 24 сахьат даьнча СССР АМН член корреспондента В. И. Шумакова 3 сахьат даладехьа жим дlаболаш операци чакхъякхир. [illegible] кхаметтаотташ а латт. Светлана тоалуш йоагlа, лораша метта ала езац а аьнад, диета а дlаяьхийнай.

СУРТА ТlА: профессор В. И. Шумакова операци яьча тlехьагlа Светланеи. Е. СОЛИНИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Хаоттами дlаюв хlамаши

Республика къилбаседа районашка март бетта юххье эттар бlаьсти, хlаьта къулбехьарча районашка — хьалхара итт ди чакхдоалаш. Дукхача шерашка юкъера лаьрхlача йоалаш хинначул цхьа кlира хьалха яьнай укх шера бlаьсти. Из ха тlайхаьчаьга белхалдоккх дийнахьеи буси ноль градусал лакхагlа йоахал йоалаш денош даккаро.

11—12 марте республика тайп-тайпарча районашка дийнахьа 9—12 градус йlайха яр. Баьда, из температура тешам боцаш я, лохьяла а мег.

lа дукха шийла хиланзар укх шера. Цхьацхайолча хана мара 15—20 градус шелалга кхаччалца лоллацар фегара температура, хlаьта 21—23 градус шийла йоалаш наттахьа мара денош хилаззар.

Юкъера лаьрхlача 7—12 градус йlайха хилар февраль бетта хьалхарча 10 дийнахьа, хьаьта 14—16 феврале 17—22 градус йlайха яр. Цу тайпара, хила йоагlачул 4—5 градус йlайхагlа йолаш ха лаьттар феврале хьалхарча ах бетта.

Укх lай хинна хаоттама хьалаш lатгъанзар гурахьа дlайийнача культураштa. Шортта лоа уллар кхашка эгтара шийлагlа хиннача хенашка. Из бахьан долаш, оалаш долча метте кхераме долаш гlоралацар лаьтта. Республика [illegible] культураш, ерриташ а ала бищ йолаш, дика lаьгара яьккхига. Хlаьта а дукха низ боацал lаьгара даьнна ялат а да, къаьстта — мукх. Цунна хlаннэ а де доагlа lунал де хьажа беза колхозийи совхозийи кхаш леладераш.

Республика метеостанце баьча тохнамо хьахьонх лаьттанца, цхьа метр кlоаргал хьанийцача 125—160 миллиметр тlоадал хилар, е эшачох — 85—90 процент. Цу хьалашка кхай тlа тесса минеральни удобренеш сиха яша а еш, лаьттанца дlаув. Из гlулакх дагахьаба деза кхаш леладераша.

Эшачунга хьежача догlа кlезига делхаш яр дlаяха гуйре. Декабрь бетта, январь бетта хьалхарча итт дийнахьа, февраль бетта шоллагlа итт дийнахьа хиннача йоачаша мара lоаллизар лаьттанца тlоадал. lан кхаь бетта 80—100 миллиметр йоачаш хилар, е боарамал 30—70 процент дукхагlа.

Март бетта хьалхарча итт дийнахьа йовчан ца хиларах дукха ха ялалехьа лаьгlлургья лаьттанцара тlоадал, къаьстта а къилбаседа районашка. Цудухьа ма-хулла сихагlа чакхдаха деза ерригача республике лаьттанца lайна тlоадал соцаяр духьа ду балхаш. Лаьттан тlагlолара тlоа 5—7 градус бlоахбеннаб. Цу хьалашка хийцца дlае йолае мегаргья бlаьстан юкъе юв культураш.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
агрометеогрупа инженер.

НГlАССР журналистий Союза конкурс

«ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ САННА» ЯХАЧА ДЕВИЗАГlА

НГlАССР журналистий Союза правлене дlахьайхаб «Цхьан дезале санна» яхача девизагlа дикагlа очерк язъярах йола конкурс.

Конкурсе яхийтача очеркаш тlа авторашта дукха деза республикан дикагlбарча наьх — патриотех, интернационалистех, [illegible] коммунистически идеалаш баьхе долаш, КПСС XXV съезда, КПСС ЦК [illegible] ноябрьски (1978 ш.) Пленуми решенеш [illegible] цар лоаттабу [illegible].

Цунца цхьана [illegible] Нохч-Гlалгlайчоа [illegible] социальни хувцамех, советски сага интернациональни уйлаех [illegible].

Конкурсе йоаяхийтаи йола материалаш идейно-художественни боарам лакха болаш, профессиональни говзаца язъь хила еза.

Конкурса эрсий, нохчий, гlалгlай меттала язъь [illegible] 5 оагlон боарам болаш [illegible] республикански, районни, дукха тираж йолча газетий редакцешка 1979 шера 1 октябрь хьатlехьчакхача.

Конкурса жюри [illegible] редакцешка [illegible] «Журналистий Союза конкурсах» яхача рубрика кlал [illegible] очеркаш.

Котбаьннарашта оттаьй укх тайпара премеш: хьалхара цlи — 75 сом, шоллагlа цlи — 50 сом тlараш йолаш, кхоалагlа цlи — 40 сом [illegible] — 25 сом [illegible].

НГlАССР журналистий Союза Правлени.

ВЕЖАРАШТА ХЕТАЯЬ

Нохч-Гlалгlай краеведчески республикански музей хьайийллай «Доттагlала чlоагlлургда» яха Венгерски Халкъа Республика 60 шу дизара хетаяь выставка. Тоъал дукха материалаш я цу выставке Венгерски республиках а Нохч-Гlалгlайчеица доттагlал лелаадеча Комаромски областах а лаьца. Цу материалашта юкъедоагlа комаромцаша вай республикерча къахьегамхоашта тийна тайп-тайпара совгlаташ: значокаш, эмблемаш, вымпелаш, дегlабоагlаш бола Венгерски социалистически боахам гойташ дола плакаташ, суртaш, книжкаш, альбомаш. Комаромски областай вай республиканен юкъера социалистически договор.

Цу выставке белгала я «Сийлахь-боккха Даймехка тlом болча хана Венгри мукъайовиххаш дакъа лаьцдар цар» яха стенд. Цу тlа бувцаш ба Венгри фашистех мукъайоаккхаш хьинаре дакъа лоацаш хиннараш.

Вежарашха йола социалистически Венгри йовзийташ а, вай мехкашта юкъера доттагlал гойташ а, хьожаш болчар сакхетам айбеш доттагlал чlоагlде новкъостал дергдолаш я из выставка.

Бек АБАДИЕВ.

Сел ледара а бац...

(ФЕЛЬЕТОНА МЕТТЕЛ)

Лазар сагага хаьтта доагlаш хlама дац. Нах бахача моттигага хьежжа доагlаш хила делар из. Масала, Сурхо тlа. Цига сенна доагlа лазар, цамогаш хиннанчунна сихха районера медицински гlо деха йиш а ца хилча. Хlаьта Назране поликлинике lоваха цамогаш висачунна хьадала бюллетень а ца хилча.

Бюллетенаш-м дlадаьхадар медпунктера. Лораш беха йиш хlана яц-теш цар. Из даьра яц юрта цхьанна а моттиге телефон йоацандаь.

Тlаккха сихха лорий гlо эшача фу де деза? Юрта медсестраш мара мичаб. Шоай доалахьа машинаш дукха-м я цу юрта, бахьда, массане а яц-кх цамогаш хиннар больнице кхоачаие йиш. Хlаьта лазаро, лакхе ма-аллара, сабар а дац машин эцалца. Цо фу де деза? Яхача хаттара жоп делча бакъахьа да-кх скори помощь хьахьехара а телефон вlаштlехьа ца йоаккхача Назрановски бувзама узла кулгалхоша. Нагахьа санна лерттlа бувзама гlулакх вlаштlехьданкха шоашта ца моге, график оттайча бакъахьа яр цар цхьан юрта цхьан вокх юрта тlаккхен телефонни бувзам хургболаш.

Бувзамах дуьца доладенка долаш, аргда вай, юрташкара гlуланх иштта хилар тамаш а яц. Городе Назране переговорочни пункт хьалаха а дац атта. Мишта юкорггья из чуйолча эдане тlа цхьаккха йоазув ца хилча? Назране мел йолча пачхьалкхен эдане чуотташ чакхвала везa-кх из хьалохаш хилча.

Баьда, юхера кораль яьлча а хургдац цун дог дика-м. Цlена хlама тlаювхаш из вале, цу чурча топпарон демоя йоваартйоацача йоахаргья тlамел юкъа кlамаш. Ил-м хlама дацар, барзкъаш lоцlенде а мегарда. Халагlа дар да цу пункте lо ца ховш уралатта везилга, цу чу диъ мара гlанд дац, юхе бисараша фу де деза ховш цхьаккха а вац. Цига ухача наха а баьъахьа я аргlа еллача. Юххера къамаьл дах а ца деш а аравоагlаш хьаеляя но л доацаш я иl. Кхы мел дар а башха лерттlа дац аихар аьле, когаш бlехa бале а, когаца дlаеля из цхьабараша.

Цхьацхайолча хана воашта чlоагlа эшачунга ца кхоачаш дисача вай эгlазъуха мара, бувзамхой сел ледара а бац. Цар-м хlанзчул ши шу хьалха Сурхо тlа кхыча городашца телефонни бувзам хургбола автоматаш а енар. Цхьабакъда, хlаман кхом болаш нах ба уж. Дlа ца оттаеш тlехьа мел йоах цlенагlа махургйий яхаш лоаттаю цар уж.

Х. ГИРКЕВА.

ДlАЯЛА ЕЗА ЭКЗАМЕН

ТРАНСПОРТАГА ТЕХНИЧЕСКИ ХЬОЖАШ

Хlара шера чакхдоахаш дола транспортага технически хьажар боккха профилактически лоархlам болаши наькъа тlа хатараш ца хилийтара цхьа формен я. Технически хьажар транспортни предприятей, колхозий, совхозий кулгалхоша бехктокхаме лархlа дезаш дола пачхьалкхен боккхача лоархlаме декхар да.

Лаьрхlа дlадихьад из гlулакх дlадахача шера дукхача транспортни предприятеша. Лакхача технически боарам тlа вlаштlехьаьхьар «Красный молот» завода, Октябрьски технологически транспорта управление, «Чечингстройтранс» производственни автотранспортни объединене № 2 йолча гаража, иштта кхьча коллективий автомобильни паркаша. Ремонтни бригадашта, ремонте дакъа лоацача специалисташта юкъе шерра социалистически ях йоаржаьяр уххаза. Хьажарга кийчбалар партийни бюро, местком дувцаш дар. Ремонт еча деш дар пенгазета тlа, молнеша гlолла дувцар.

Цу лоархlамеча деша цар лерттlа терко ярах цу гlулакха хиилача комиссе дика оценка елар транспорт кийчъяра.

Халахете я, але деза, массанахьа а цхьатарра лоархlам бацзар цу мероприяте. Цхьаццадолча автобоахамаша транспорта ремонт елга хьажар хулача хьалхарча деношка мара дlадоладензар, цох хьатиннар дар ремонт елга сихбеннеи вон чакхдоалаш хилар. Цу тайпара, хьалаш кхыметтел автобусни паркашка а дар. Масала, № 5 йолча Пассажирски автотранспортни предприяте автобусаш 35 процент мара кийча яцар. Цул дукха хьалхаьннаш ПАП-1 — 50 процент. ПАП-2 — 56 процент, № 1572 йолча автоколонна — 58 процент.

Технически хьажар доллча хана гучадаьлар транспортни средствашта шоай лоlамегlа хувцамаш даь моттигаш хилар. Масала, № 1436 йолча автоколонне ЗИЛ яхача машинах тягач яьяр, культура министерства РСУ автокранах бортовой машин яьяр. Хlаьта дукххача транспортни средстваш тlа, наькъа лелара бокъонаш телха а еш, аварийни остановкай знакаш, медаптечкаш, цlи йоалра средстваш яцар.

Дlадахача а укх шера хургдолча а хьажаро чlоагlагlа хьадехарех цаl ца аравахувсача газашка углерода окись меллай къоастаделга. Вайна ма-хаара, лерттlа болх ца беча двигателаша аравахувса газаш наьха укахцlеконна чlоагlа зене я. Цудухьа Пачхьалкхен автоинспекци санэпидстанцеца цхьана хlара автомобилага хьожаш бар, къаьстта городе гlулакх дераша а хьожаш. Цу хьажаро гучадаьккхар автомобилаш дикача хьала тlа ца хилар. Масала, Автокомбинат санна йолча организацей автомобилаша араухийта углекисли газ йоагlачул 3 — 5-зза дукхагlа я.

Дlадахача технически хьажаро гучадаьккхар, шоашта юкъе автобусий бараш а болаш бола водителаш шоай ханнахьа медицински комиссех чакхбувлаш ца хилар. Духхьал 27 — 28 июне пассажирски транспортага хьежача гучадаьлар, 250 совгlа водитель наькъа арабоалаш медицински хьажарах чакхбалаза хилар. Уж санна долча гlулакхаша гlо ду наькъа тlа хатараш хилийтара.

Иттлагlча пятилетка девиз — дикали эффективности. Хlаьта укх шера республике автопаркага технически хьажар цу девизагlа хургда. Цудухьа транспортни организацей кулгалхоша хlапзле а чакхдаккха деза транспорта ремонт елга. Цу гlулакха наькъа лелара кхерамзле доладйра общественни тlахьожама комиссей болх лакхбе беза, предприятешна вlашт йола гойтара агитаци кийчъе еза. Инженерно-технически балхахой, слесарий-ремонтникий, водителий ремонта дикала хьалхара хlарабар бехктокхаме хилар дийцала lеш, социалистически ях вlаштlехьа йоаккхаргйола собранеш е а еза.

— Укх шера технически хьажар вай республике дlахьоргда 1-ча мартагара 15-ча майга кхаччалца. Нех дlаюха кхувлача транспортата шоалагlа хьажар хургда 1-ча октябргара 31-ча октябрга кхаччалца. Шоай доалахьа машинаш яраштa хьажар дlадоладенна 25 январе дено из хургда 30 июне кхаччалца.

Транспортага хьажар дlахьу автохозяйствашнен технически гlулакх деча станцешкeн.

Машиний дай декхарийла ба шоай доалахьара транспорт ГАИ аьннача меттел йиллача ханен тlайоалае. Шоай доалахьара автомобилаши мотоциклаши хьажара хьайоалае бокъо я оттаьча порядкагlа чlоагlдаь дола цар даьшта денна удостоверени долча ваха. Транспортага хьожача хьахьокха деза технически паспорт, технически паспорта талони хьажарах мах дlабенна квитанция. Цул совгlа шоай доалахьа транспорт яраша хьахьокха деза шоай паспорташ, шера оттаьча пачхьалкхен сборах доагlар бlарчча дlадена квитанци, водительски документаши медицински комиссе могавара справкеи. Транспортни предприятей организацейн кулгалхойп иштта шоай доалахьа транспорт яраши декхарийла ба: автотранспорт технически лерттlача хьала тlа хилийта; автомобилий басар кердадаккха: автомобилий цlараш тlа, ведомствай карарчарна, эмблемаш яхва: автомобилаш спидометраш, кхузаш цlендераш: тlехьашка доадка кхиташ тоадаь, радиоприема хулаш йола новкъарленаш дlаяхара эша приспособленеш, аварийна остановкай знакаш, медицински аптечкаш йолаш хилийта, сердал тела ерригa прибораш тоаяь хилийта, керттера терким фараш тела сердал кийса хилийтара тlа а бохийташ, иштта пачхьалкхен номераш кийса дlаехкаи сердал тlайоалаш хилийта еза, моахьаш кхухьача автомобилий, прицепий, азприцепий, автобусий тlехьашкарча оагlош тlа дика къоасталуш йола номерной знак, иштта кхы мел эшараш хила деза.

Цу гlулакха лаьрхlа соахка вай республике Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совете къаьстта йола решена тlанийцар.

Технически хьажарах чакхбаьннарашта шера лаьрхlа талон лу автомобила хьалхашка доаллача кизга тlа лоттае. Доалахьарча автомобилашка технически хьажар иштта дlахьоргда хlара района Госавтоинспекцеша.

Транспорт технически даькъе лерттlа хилар хьадех наькъа лелара правилашкен цо технически гlулакх дара правилашкен хьежжа. Тормозной системага, рулевой управленега, чархашка, шинашка, сердал телача иштта кхыча приборашка къаьстта хьажа веза. Уж дерригa хlамаш кийсен тlахьажача лерттlен хилча транспорт вlаштlехьа лоархl. Хlаьта лакхе дийцача хlамаех цаl эшаш хилча транспортни средство лерттlа лархlац.

Нагахьа санна транспорта переоборудовани яь, е хила езаш йола лаьрххlа оборудовани тlера дlаяьккха хуле дlахо йодача хана цу транспорта эксплуатаци елга дехк.

А. ЧЕБУШКОВ,
Нохч-Гlалгlай АССР ИВД ГАИ белхло.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
20 МАРТ

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйренара гимнастика.
9.05 — «Садкъьаь». [illegible] лаьрхlа хьоалламаш.
9.50 — Телевизионни художественни фильм.
11.00 — И. Штрауса произведенеш оттадаь концерт. Исскуствоча — кердадараш.
11.30 — Кердадараш.
14.50 — Социалистически [illegible] телевизионни документальни фильмай программа.
15.40 — Къонача техникашта лаьрхlа передача.
16.25 — «Возрождение земли искусство».
16.55 — Къулбехьен - [illegible] заслуженни [illegible] концерт. [illegible].
17.25 — «Объектив».
17.55 — Оаха БАМ хьаьхь.
18.20 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Дlама вахар».
19.30 — СССР халкъа артиста [illegible] М. Мусоргски [illegible]. Фильм-концерт.
20.00 — «Жан Кристоф» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах йола СССР кубок. [illegible] — «Тахан дунен тlа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10; 16.00 — «Шахматни школа».
8.40; 9.40 — Советски вахархьоалехи правиш ларда. 8-гlа класс.
9.10; 15.15 — Джордж Гордон Байрон. [illegible].
10.10 — Французский мотт. 10-гlа передача.
10.40; 11.40 — Музыка. 6-гlа класс. Симфонически оркестр.
12.10 — Лакхехара математика. 5-гlа курс.
12.35 — Философи. Классически [illegible].
13.15 — Вузашка [illegible] кийчлучарна. Математика.
14.40 — «Алкоголизм». Лора беседа.
16.15 — Передачай программа.
16.30 — «[illegible]». Телевизионни документальни фильм.
17.10 — «[illegible] участок» яха фильм.
17.35 — «Дуьнен [illegible]» обзорен ([illegible] меттала).
17.50 — «[illegible]» — къаьстта теркэ».
18.00 — «Нохч-Гlалгlайчо гlолла». Информационни программа (эрсий, гlалгlай меттала).
18.30 — «Депутатски гlулакхаш» (гlалгlай меттала).
18.40 — «Шоана, дай-ноанай!» (нохчий меттала).
19.10 — Фильм.
19.25 — «Саги закон».
20.00 — «Бийса [illegible] шун, берий!».
20.15 — «Правда» яхача газета политически обозревателя Ю. А. Жукова дуьненхалкъашта темах йола беседа.
21.00 — «Таллински музыкальни сурташ». Таллинера передача.
21.40 — «Бийсанара сеанс». Телевизионни художественни фильм.

I ПРОГРАММА
21 МАРТ

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйренара гимнастика.
9.05 — «[illegible]».
9.35 — «Бийсанара сеанс». Телевизионни художественни фильм.
10.30 — «Кинолюбителий клуб».
11.30 — «Руци» яхача [illegible] ансамблах концерт. (Петрозаводск). Исскуствоча — кердадараш.
13.50 — Кердадараш.
14.50 — «Франце гlолла». Кинопрограмма.
15.15 — «Декабристаш дола дуцараш». А. С. Пушкин.
16.15 — Телевизионни очерк.
16.45 — «С. Прокофьева [illegible]».
17.15 — «Шоаш дол моттиг хьайойтайта, журналист!».
17.45 — «Горизонт». Ленинградера передача.
18.30 — «Кlара сурта тlа — [illegible]».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.30 — «Алкоголизм». Лора беседаш.
20.00 — «Жан Кристоф» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 3-гlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Останкинора концертни студе дlахьу Е. Евтушенко поэт сайре.
22.00 — «Тахан дунен тlа».
22.50 — Останкинора концертни студе Е. Евтушенко поэма [illegible] дlадоладьяр.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Шоана, дай-ноанай!».
8.40; 9.40 — Физика. 9-гlа класс.
9.10 — ФТУ [illegible]. Эрсий мотт.
10.10 — Немецки мотт. 10-гlа передача.
10.40; 11.40 — Истори. 7-гlа класс.
11.10 — lаланах дола lалма — популярни фильм.
12.10 — Студентаща-заочникашта. Инженерни графика. 1-гlа курс.
13.05 — Политически экономи.
14.15 — Вузашка деша [illegible] кийчлучарна. Эрсий мотт.
14.45 — «Вай биографи», 1967-гlа шу.
15.40 — Правах йола беседаш. Наьхашка дlа-хьа [illegible] гlулакхаш.
16.10 — Передачай программа.
16.20 — «Парто вай». Документальни фильм.
17.30 — «Могашал» (нохчий меттала).
18.00 — «Нохч-Гlалгlайчо гlолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала).
18.30 — «Жизнь» [illegible] художественни фильм.
19.00 — Спортивни программа. Доттагlала кубок [illegible] атлетикех йола дуьнен [illegible] Ленинградера передача. [illegible].
20.30 — «Музыкальни киоск».
21.00 — Документальни фильмай программа.
21.40 — «Седкъий зуцалу» яха художественни фильм (Венгри).

РАДИО

20 МАРТ

6.40 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — «Къонача боккхонта эстетически кхетам бала» (эрсий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ахкараш (гlалгlай меттала).
8.45 — «Кхоане йоаца обществе». Беседа (эрсий меттала).
9.15 — Атоммача теме А. Шерипова публицистике. Беседа (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замнаха» — радиовыпуск (гlалгlай меттала).
10.00 — Передачай программех хаоттамах дийцар.
10.01 — «Интернационализм — вай вахара закон» (нохчий меттала).
10.15 — КПСС XXV съезда решенеш — вахаре! Грозненски нефтепровод депоха передача (нохчий меттала).
16.30 — Социалистически ялье хьалхаваьттарашта — концерт (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

21 МАРТ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан везъ» газета обзор.
7.30 — Ахкараш (нохчий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — «Интернационализма байракха кlел» (эрсий меттала).
9.00 — Венгерски ахкараш (эрсий меттала).
9.15 — Дуьнен хаахьалшта экономика обзорен (гlалгlай меттала).
9.30 — «Барт болча дезале» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
9.50 — «[illegible]» [illegible] М. Е. [illegible] музыкальни отарчеш (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программех хаоттамах дийцар.
10.05 — «Хьона, [illegible] са!» яха концерт (эрсий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гlоллеи Грозней къезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоцаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 16—21, Грозне 18—20 градус йlовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хуцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка доаха доаллаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 2—7, дийнахьа 13—18 градус йlовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанца.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-98; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурен отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехьмий отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-98; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттен деношка

СФ03094. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковское, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1739.